

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 28.

Tisdagen den 17 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *Å. H. Hammarskjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående lönereglering för rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

angående den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen; och

angående upplåtelse till Örby och Kinna kommuner af hemmanet 1 mantal Hede n:o 1 i Älfsborgs län.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Enligt den 13 i denna månad fattadt beslut företogs nu val af nio ledamöter och nio suppleanter i det särskilda utskott, Riksdagen beslutat tillsätta; och utsågos därvid till

ledamöter:

herr <i>J. Nydal</i>	med 156 röster,
» <i>O. W. Redelius</i>	» 156 »
» <i>A. Asker</i>	» 155 »
» <i>S. O. Nylander</i>	» 155 »
» <i>J. J. Byström</i>	» 154 »

herr <i>N. Nilsson</i> i Skärhus.....	med 154 röster,
» <i>F. Söderbergh</i> i Karlshamn ...	» 153 »
» <i>J. Ström</i>	» 152 » och
» <i>A. Henricson</i>	» 150 » .

Närmast i röstetal kom herr *K. Karlsson* i Mo med 3 röster.

suppleanter:

herr <i>C. J. Öberg</i>	med 150 röster,
» <i>C. E. Johansson</i> i Rönna	» 147 »
» <i>K. Karlsson</i> i Mo	» 146 »
» <i>P. M. Olsson</i> i Blädinge	» 145 »
» <i>O. A. Berg</i> i Staby	» 144 »
» <i>G. B. Hellman</i>	» 142 »
» <i>M. Matsson</i>	» 139 »
» <i>O. Olsson</i> i See	» 136 » och
» <i>E. K. Kropp</i>	» 110 » .

Närmast i röstetal var herr *P. Pehrsson* i Österby med 16 röster.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 5.

Föredrogos hvardera för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarrens bord liggande propositioner: angående anslag till en internationell fredskongress i Stockholm år 1909; och angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre muraren J. P. Lindbäck.

§ 6.

Vid föredragning härefter af de å kammarrens bord hvilande motionerna öfverlämnades herr *C. G. Johanssons* i Aflösa *m. fl.* motion, n:o 258, till statsutskottet och herr *L. J. Janssons* i Djursåtra *m. fl.* motion, n:o 259, till lagutskottet.

§ 7.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 5, 43, 44, 45, 46 och 47.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

till Konungen:

n:o 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om utbyggande af den elektriska kraftstationen vid Trollhättan samt om ledningar för distribuering af elektrisk energi från nämnda station:

n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels för istandsättande och ombyggnad af Skanörs hamn, dels ock för upprensning af det s. k. Väckholmssundet;

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar; och

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd för Vadstena och S:t Pers församlingar med återbetalning af ett räntefritt lån från riksgäldskontoret för restaurering af Vadstena klosterkyrka; samt

till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 29, angående beviljad belopp till en minneskrans att nedläggas vid Konung Carl X Gustafs sarkofag, och

n:o 34, angående anstånd för Vadstena och S:t Pers församlingar med återbetalning af ett räntefritt lån från riksgäldskontoret för restaurering af Vadstena klosterkyrka.

Vidare anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 37, till Konungen, i anledning af väckt motion angående tullen å kläder.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett statsdepartement för kommunikationer och allmänna arbeten; och

n:o 6, i anledning af väckt motion om ändring af 5, 6 och 15 §§ regeringsformen; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl.

Maj:t angående berusade personers förhindrande att resa med statens järnvägar; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af reglementet för trafiken på statens järnvägar.

§ 11.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 260, innefattande tillägg till motionen n:o 212 om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vården af de till lappmarksbefolkningen upplåtna statsskogarna m. m.;

herr *S. Söderberg* i Hobborn, n:o 261, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.;

herr *B. P. Ersson*, n:o 262, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne;

herr *J. Widén*, n:o 263, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.; samt

friherre *J. Hermelin*, n:o 264, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för afhjälpande af den rådande bristen på folkskollärare.

Nämnda motioner blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>K. E. von Geijer</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>G. N. T. af Callerholm</i>	» 2 » » » 18 »
» <i>E. L. Camitz</i>	» den 18 mars och
» <i>E. P. W. Röing</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 19 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,47 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Onsdagen den 18 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *Å. H. Hammarskjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag, innefattande ändring i lagen angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar den 20 juni 1905;

angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium; och

angående pension för konservatorn vid naturhistoriska riksmuseum *Anders Svensson*.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarens bord liggande propositioner:

angående lönereglering för rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

angående den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen; och

angående upplåtelse till *Örby* och *Kinna* kommuner af hemmanet 1 mantal *Hede* n:o 1 i *Älfsborgs* län.

§ 4.

Vidare föredrogos hvar efter annan de å kammarens bord hvilande motionerna; och hänvisades därvid:

herr *C. A. Lindhagens* motion, n:o 260, till kammarens tillfälliga utskott n:o 4;

herr *S. Söderbergs* i *Hobborn* motion, n:o 261, till statsutskottet;

herr *B. P. Erssons* motion, n:o 262, till lagutskottet;

herr *J. Widéns* motion, n:o 263, till statsutskottet; och

friherre *J. Hermelins* motion, n:o 264, till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 5 och 6 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 18 och 19.

§ 6.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
anslaget till
aflöning och
rekrytering
m. m.*

Punkten 5, angående anslaget till aflöning och rekrytering m. m.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Johansson i Jönköping, som yttrade: Herr talman! Utskottet har afstyrkt den motion, som jag tillåtit mig väcka och däri jag föreslagit en sådan jämkning i det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lönereglering för handtverkarne vid artilleriets tygstater, att de nya lönebeloppen skulle tillkomma icke blott en del af dessa handtverkare utan alla nu befintliga sådana. Jag har emellertid erfärit, att anledningen till utskottets afstyrkande icke varit den, att utskottet funnit mina skäl icke förtjäna beaktande, utan att afstyrkandet i stället berott därpå, att man erhållit meddelande från vederbörande departement, att det af mig afsedda syftet kan vinnas på en annan väg, utan något beslut från Riksdagens sida, och att således de ifrågavarande handtverkare, hvilka icke omedelbart kunna öfverföras på ordinarie stat, likväl af medel, öfver hvilka Kungl. Maj:t disponerar, sannolikt komma att erhålla sådan förbättring i sina löneförmåner, att de icke blifva afsevärdt ogynnsammare ställda än de, som vid 1909 års början öfverföras på ordinarie stat.

Vid sådant förhållande, då alltså det af mig åsyftade målet torde komma att ernås äfven utan ett bifall till min motion, formellt sedt, skall jag, herr talman, icke tillåta mig att göra något yrkande vid den nu ifrågavarande punkten.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 6—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 10*, angående anslaget till remontering och skoning m. m., begärdes ordet af:

*Angående
anslaget till
remontering
och skoning
m. m.*

Herr Wavrinisky i Stockholm, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet vid denna punkt för att rikta kammarens uppmärksamhet på en anklagelse, som framställts mot armén af en utaf dess egna, ryttmästaren vid Norrlands dragonregemente, herr Arsenius, hvilken anklagelse går ut därpå, att en fullständig missvård af stamhästarna äger rum. Denna anklagelse synes vara så starkt motiverad och missförhållandena så i ögonen fallande, att det icke bör underlåtas vid ett tillfälle sådant som detta att därom nämna något.

Författaren har i en skrift på flera hundra sidor redogjort för sina iakttagelser under en 30-årig tjänstgöring.

Hans första anklagelse rör den behandling, som hästarna undergå såsom remonter. Han förklarar, att befälet vid dressyren saknar all förståelse af — och icke heller gör något som helst försök att förstå — hästens natur, samt att man vid inridningen af hästarna går våldsamt och rått till väga och därigenom redan från början förstör det dyrbara materialet, arméns stamhästar, i mycket hög grad.

Han öfvergår sedan till en granskning af stallarna i allmänhet, men framför allt stallarna vid Norrlands dragonregemente, där han har personlig erfarenhet om förhållandena; och han framdrager kritiskt de mest uppseendeväckande iakttagelser, så att till och med personer, som annars borde vara väl förtrogna med sådana saker, icke kunnat undgå att fästa särskild uppmärksamhet därvid. — När man ofta ser en sak, vänjer man sig lätt vid densamma, så att man knappast reflekterar öfver den.

Herr Arsenius har samvetsgrant fört journaler öfver de iakttagelser, han gjort. Under rubriken »Blod strömmar» får man en redogörelse för, huru hästmaterialet i stallarna förfäres, huru krokas och utstående skarpa hörn ständigt och jämt skada hästarna, huru plåtbetäckningen å väggarna är för tunn och ofta faller ifrån väggen, hvarigenom skarpa flak sticka ut, som såra hästarna, hurusom om nätterna hästarna komma under bommarna, som användas i stället för spiltbalkar, så att de, när de skola resa sig, stöta och slå sig och få bommarna öfver sig. Författaren förmenar, att stallvakterna om nätterna ständigt äro sysselsatta med lifräddning, upptagna med att förekomma, det hästarna förstöra sig. Därefter framhåller han, att stallarna äro oriktigt byggda för sitt ändamål, att hästarna måste frysa och uthärda ständigt drag uppbundna mot de kalla väggarna, i stället för att vara vända inåt stallet, hvarigenom de i mängd ådraga sig sjukdomar. Slutligen riktar han ett angrepp mot det sätt, hvarpå hästarna

*Angående
anslaget till
remonterings
och skoning
m. m.*

(Forts.)

användas under fältmanövrer och under exercisen. Allt detta samlar sig till en rad af grava anmärkningar, det hela gående ut på, att ett undervärderande af kronans hästar, såsom han säger, är ett öfverallt framträdande drag inom vår armé. Han förklarar missvården i många fall därmed, att förr i tiden, under rusthållets dagar, togo rusthållarna själfva i eget intresse vård om och vakade öfver hästarnas behandling. Ryttmästarna, skvadronscheferna voro då också i regeln landtmän, som bättre förstodo den saken, och manskapet, såsom tillhörande landtbefolkningen, var då mera aktsam och mera förstående för hästarnas natur. Nu går det i allmänhet brutalt och vårdslöst till väga, och ingen tänker på, hvilket värdefullt material, den beridna armén här har i sin hand.

Det är nu emellertid endast den anklagande, som hörts, och man har icke hört den andra parten; men man behöfver icke vara mycket hemmastadd i denna fråga för att förstå, att åtminstone mycket, kanske det allra mesta af hvad här anförts har fog för sig. Och detta är ägnadt att väcka bekymmer både hos djurskyddets vänner och hos dem, som vilja, att det dyrbara materialet skall väl tagas vara på, så att det är i bästa skick såväl i fred som än mera uti fält, att det således i farans stund motsvarar sitt ändamål.

Jag har velat begagna detta tillfälle för att visa, att författaren i fråga icke är ensam om sitt intresse för denna sak, när han riktar landets uppmärksamhet på densamma, och jag har nu så mycket hellre tagit till orda, som jag har den förmånen att se här närvarande herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, hvilkens humanitära läggning vi ju så väl känna till. Jag vågar också hysa den förhoppningen, att denna för landet i flera hänseenden viktiga fråga måtte blifva föremål för hans synnerliga omtanke och omsorg.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! Det är ju gifvet, att under sådana förhållanden som de nuvarande, då allting är stadigt i öfvergång, har ej allt kunnat ordnas på sådant sätt, att det i alla afseenden är fullt tillfredsställande, och det torde också kunna hända, att en del anmärkningar med fog kunna framställas mot armén i detta afseende. Jag tror mig emellertid kunna försäkra om arméns goda vilja att ärligt nedlägga hela sin förmåga i att gå framåt i alla afseenden, så att den må vinna nationens förtroende, och jag är förvissad om, att det så småningom skall lyckas.

Beträffande den här omtalade broschyren vill jag till en början framhålla, att den, som skrifvit den broschyren, är långt ifrån att vara någon auktoritet. Därför torde man, då man läser densamma, böra läsa den med en viss försiktighet. Jag tror mig kunna säga, att största delen af beskyllningarna kunna reduceras

kanske till noll och intet värde. Jag har ej själf varit i tillfälle att se förhållandena vid Norrlands dragonregemente, men saken har varit föremål för uppmärksamhet, och jag har fått meddelande om att den är betydligt öfverdrifven i nämnda broschyr.

Jag tillåter mig bemöta ett par detaljer. Det har talats om att bommarna, som utgöra skiljeväggar mellan hästarna, skulle vara så skadliga och farliga. Andra kavallerister åter anse, att de äro nästan rent af nödvändiga för att vänja hästarna att stå bredvid hvarandra utan att skada hvarandra. I fält blir nämligen detta nödvändigt. Har man ej fasta bommar eller skiljeväggar mellan spiltorna, så skall det ej vara möjligt att kunna vänja hästarna att uppföra sig på hyggligt sätt — om jag så får säga — under verkliga fältförhållanden. De flesta olycksfallen hafva enligt uppgift varit de, som orsakats däraf, att hästarna kommit att fastna med fötterna i grimskäftet, och att krubborna varit utstående, så att hästarna, när de rest sig, hafva slagit emot dem. Detta förhållande är emellertid beaktadt, så att vid de nya etablissementen har endast ett ringa antal olycksfall förekommit. Vid Smålands husarregemente särskildt, som också har nya stallar, har enligt uppgift under 1½ års tid icke förekommit mera än ett enda olycksfall. Det var en häst, som hade fastnat med ena foten i grimskäftet och vid försök att resa sig slagit hufvudet mot den utstående krubban. Skadan var dock ej värre, än att hästen kom sig igen.

Jag vill ej längre uppehålla kammaren med dessa saker, utan slutar därmed, att jag skall i hvad på mig beror söka förekomma allt missbruk och allt som kan lämna fog för anmärkningar beträffande såväl själfva utbildningen som inredningen af stallarna i den mån sådant är mig möjligt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14 och 15.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16, angående anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

Under förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit

*Angående
anslaget till
remontering
och skoning
m. m.*

(Forts.)

*Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.*

Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.

(Forts.)

Riksdagen att dels för sin del besluta, att det särskilda tillskott i penningar, hvilket, på grund af stadgandet i § 35 värnpliktslagen den 14 juni 1901, för den utbildningstid, som öfversköte sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, tillkomme värnpliktig, tillhörande antingen sådant truppslag vid hären, hvars tjänstgöring jämlikt § 27 samma lag öfverstege nämnda dagantal, eller flottan, skulle utgå med 20 öre om dagen, dels öka anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 1,381,111 kronor, med 1,138,526 kronor till 2,519,637 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet öfverlämnad motion, n:o 65, däri herr N. Jönsson i Kvarnberga föreslagit, att Riksdagen ville dels för sin del besluta, att det särskilda tillskott i penningar, hvilket, på grund af stadgandet i § 35 värnpliktslagen den 14 juni 1901, för den utbildningstid, som öfversköte sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, tillkomme värnpliktig, tillhörande sådant truppslag vid hären, hvars tjänstgöring jämlikt § 27 samma lag öfverstege nämnda dagantal, skulle utgå med 50 öre om dagen, dels öka det af Kungl. Maj:t begärda anslaget till de värnpliktiges aflöning m. m., 2,519,637 kronor, med 146,317 kronor till 2,665,954 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å herr Jönssons ofvanberörda motion,

a) för sin del besluta, att det särskilda tillskott i penningar, hvilket, på grund af stadgandet i § 35 värnpliktslagen den 14 juni 1901, för den utbildningstid, som öfversköte sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, tillkomme värnpliktig, tillhörande antingen sådant truppslag vid hären, hvars tjänstgöring jämlikt § 27 samma lag öfverstege nämnda dagantal, eller flottan, skulle utgå med 20 öre om dagen; samt

b) öka anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 1,381,111 kronor, med 1,138,526 kronor till 2,519,637 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, erhöles på begäran ordet af:

Herr Jönsson i Kvarnberga, som anförde: Herr talman, mina herrar! Som bekant beslöt Riksdagen år 1901, att för de värnpliktige, som skulle komma att utgöra sin värnplikt utöfver 240 dagar, skulle beräknas ett penningbidrag af 50 öre om dagen under denna öfvertid. Man ansåg detta vara ett uttryck för rättvisa och billighet, då vid specialvapnen, som framhållet är, värnpliktstiden skulle komma att utgöra 125 dagar mera än vid de andra vapnen. Ut i skrifvelsen af den 2 juni heter det på sidan 58, att ifrågavarande tillskott beräknas till 50 öre om dagen. Frågan förekom sedermera inför Riksdagen år 1906, då, med anledning däraf att de värnpliktige, som först år 1908 skulle

komma att inskrifvas till tjänstgöring, likaväl år 1906 och år 1907 kunde få lof att inskrifvas till tjänstgöring ofvannämnda år. I den kungl. propositionen den 16 mars framhölls angående dessa värnpliktiga, som ju endast på grund af egen åstundan skulle få i förtid fullgöra sin värnplikt, hvilket för dem kunde hafva sina särskilda fördelar, att 20 öre om dagen kunde anses tillräckligt. Men helt annorlunda ställer sig saken nu, då omkring 5,000 värnpliktige uttagas oberoende af deras fria vilja till att fullgöra 125 dagars längre öfningstid, än de andra värnpliktige komma att göra. I skrifvelsen af den 2 juni 1901 framhölls ju äfven, hurusom billighet och rättvisa kräfde, att de erhöilo dessa 50 öre. Man ser i riksdagsprotokollen, att det vid den riksdagen var en stark opposition mot detta förslag, och det är utan tvifvel med anledning af denna opposition, som Riksdagen ansåg sig böra beräkna detta särskilda bidrag till de värnpliktige till 50 öre. Men sedan dess har man ju nedsatt detsamma till endast 20 öre om dagen på förslag af arméförvaltningen såväl som af chefen för generalstaben. De hafva ansett, att dessa 20 öre skulle utgöra en lämplig ersättning, men den som känner till förhållandena kan väl ej anse, att 20 öre om dagen kan utgöra någon ersättning för 22—23 års män, således i sina bästa år, och som kunna anses lämpliga att fullgöra sin värnplikt vid dessa specialvapen, som ju hafva väl så stora fordringar som de andra vapnen.

Nu har det ju framhållits, att det skulle medföra vissa fördelar att tjänstgöra vid specialvapnen. Så t. ex. slippa de värnpliktiga då en repetitionsöfning. De få nämligen endast två sådana i stället för tre, som de andra hafva. Men man kan ifrågasätta om väl några värnpliktiga, om de själfva finge välja, skulle välja fyra månader i stället för en.

Så har det äfven framhållits, att det skulle hafva vissa fördelar med sig att få fullgöra värnplikten vid t. ex. ingenjörs- eller telegrafarbetena. Därom skall jag ej yttra mig, men så framhålles också hästskötseln. Ja, en stor del af dem, som uttagas till artilleriet och kavalleriet, torde redan på förhand hafva någon erfarenhet på detta område, nämligen vården om hästar. I hvilket fall som helst, om de i likhet med de andra vapnen hafva en rekrytskola på 150 dagar eller 5 månader, nog torde de värnpliktige under den tiden lära sig att vårda en häst, att t. ex. tvätta benen rena, att rykta hästen eller att lägga en sele eller sadel på densamma, så att de ej för att lära denna konst behöfva ytterligare 4 månader. Jag vågar påstå, att den, som ej kan inlära detta på 5 månader, lär väl knappast kunna lära sig det på 9 månader. Detta skäl väger ju ej heller mycket.

Det har äfven framhållits, att de värnpliktiga böra göra detta offer för fosterlandet. Ja, nog kan det ha något fog för sig, men — som det äfven framhölls vid 1901 års riksdag — det kan vid uttagandet af dessa värnpliktige mycket väl hända,

*Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.
(Forts.)

att under det den förmögnare, t. ex. godsägarens son, som är arftagare till tusentals tunnland, uttages till 240 dagars vapenöfning, den mindre jordbrukarens, torparens och statarens son uttages till 365 dagars vapenöfning. Hur skall man nu kunna öfvertyga dessa unga män, som uttagas till 4 månaders längre vapenöfning, att de böra bringa ett större offer för fosterlandet än de, som äro i en långt bättre både ekonomisk och social ställning? Det är utan tvifvel med anledning häraf, som Riksdagen år 1901 beslöt att till dessa värnpliktiga borde utgå en ersättning i ett särskildt penningbidrag, som då beräknades till 50 öre om dagen. Om den ena parten, nämligen de värnpliktige, haft ett ord med att säga, hade det nog varit, som det yttrades vid det tillfället, att ej många skulle gått ut för denna 50-öring, men nu är det så, att dessa värnpliktiga få ej resonera, utan man kan säga endast marschera.

Hur går det, när de nu utskrifvas för att nästa år fullgöra sina 125 dagar? Hur få de det då med denna ersättning? Jo, nu kommer Kungl. Maj:t och bjuder och statsutskottet tillstyrker, att de skola få 20 öre om dagen, d. v. s. 40 procent af det, som är beräknadt. Det kan ju vara en passande utdelning i ett konkursbo, men om det är en passande utdelning från Riksdagens sida till de värnpliktige, det blir en annan fråga. Därom kunna meningarna vara delade, när man vet, hvilka uppoffringar dessa enskilda göra. Dessa kan man beräkna till 2 kronor om dagen. Vid debatten om värnpliktsförslaget framhölls af åtskilliga talare, att man sommartiden måste beräkna desamma till 2: 50 à 3 kronor om dagen. Tager man blott 2 kronor om dagen, blir det i alla fall 250 kronor under 125 dagar, som dessa enskilda personer, många i obemedlad ställning, måste offra.

Under sådana förhållanden anser jag det passande, åtminstone för Riksdagens Andra Kammare att, både de som representera arbetarna och vi, som stå i kännning med de djupa och breda lagren af vårt folk, och veta, hvilka uppoffringar, som krävas och komma att krävas af våra unga män, som skola tjänstgöra under 12 månader eller 4 månader mera än de andra, att vidblifva den beräkning, som Riksdagen gjorde år 1901. Med anledning häraf ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till den af mig i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Alberga.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Det var nog en liten öfverdrift i den siste talarens anförande, då han nämligen yttrade, att godsägarens son, som har tusentals tunnland, blir utskrifven till endast 240 dagars tjänstgöring, under det att torparens och statarens son blir utskrifven

till 365 dagars tjänstgöring. Jag misstänker verkligen, att det var en liten öfverdrift, att döma åtminstone af förhållandena i min hemtrakt äfvensom i den trakt, hvarifrån den ärade talaren är. Där är det så, att en hel del anmäler sig vilja fullgöra sin värnplikt vid specialvapnen och särskildt vid kavalleriet dels för att på detta sätt slippa särskilda repetitionsöfningar, dels för att blifva i tillfälle att tjänstgöra som hästkarlar, att alltså få sköta och handtera hästar på allt sätt. Det är visst icke så, som den ärade talaren nämnde, att det hufvudsakligen är torparens och statarens son, som kommer till specialvapnen, utan förhållandet är alldeles motsatt. Men om en godsägares son eller en annan förmögen person under denna tjänstgöring skall ha 40 öre om dagen, som här är ifrågasatt, eller om han får något mera, tror jag icke, att han sätter så stort värde på.

*Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.
(Forts.)*

En annan oriktighet förekom också i den ärade talarens anförande, då han nämligen påstod, att Kungl. Maj:t begärt och statsutskottet tillstyrkt en dagaflöning af 20 öre för de värnpliktiga. Kungl. Maj:t har begärt, att en aflöning af 40 öre måtte utgå under de dagar, som öfverskjuta 240 dagar och innan repetitionsöfningarna börja, och detta har statsutskottet tillstyrkt. Under repetitionsöfningarna såväl vid specialvapen som vid infanteriet skulle dagaflöningen utgöra 50 öre.

Jag tror, att hvad Kungl. Maj:t föreslagit och statsutskottet tillstyrkt är ganska väl afvägdt och jag skall därför taga mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Kvarnberga: Jag ber först att få erinra om, att den föregående ärade talaren här yttrade, att det var felaktigt, då jag sade, att Kungl. Maj:t begärt och utskottet tillstyrkt en dagaflöning å 20 öre. Det är emellertid att märka, att det bidrag, hvarom nu är fråga, är en särskild ersättning utöfver den vanliga. Dessa 40 öre som föregående ärade talare omnämnde, utgöras dels af de 20 öre, hvartill bidraget i vanliga fall uppgår under rekrytskolan, dels af 20 öre, som skulle utgöra en särskild ersättning. Det extra bidraget skulle alltså icke uppgå till mer än 20 öre, såsom jag förut framhållit, ehuru väl det uti Riksdagens skrifvelse af den 2 juni 1901 beräknas till 50 öre.

Det är ju icke angenämt för den, som först på senare tiden kommit in i Riksdagen, att uppträda mot en så aktad och ärad representant som herr Andersson i Nöbbelöf. Jag ber likväl att få konstatera, att herr Andersson i Nöbbelöf vid 1901 års riksdag hade en annan uppfattning uti denna fråga än nu. Då uttalade han sig nämligen på följande sätt: »Jag förstår ej, huru förhållandena i vissa afseenden skulle gestalta sig efter antagandet af ett dylikt sammanjämningsförslag. Ett visst antal värnpliktiga skulle ju uttagas till kavalleriet, fältartilleriet, ingenjörstrupperna etc. med en utbildningstid af 12 månader, och alla de öfriga

Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.
(Forts.)

skulle utbildas under 8 månader. På hvad sätt skulle nu de förstnämnde uttagas? Skulle kanske någon befalla, att du skall öfvas i 12 månader, du i 8? Något sådant skulle för visso mötas med starka protester af dem, som skickades till 12-månadersvapnen. Men man kan gifva dem 50 öres dagaflöning, har man sagt. Ja bevars, vi kunna nog gifva dem 50 öre om dagen, då ju en motion väckts om sådan aflöning; men att man skulle få någon, som vore villig att tjäna så mycket längre tid för 50 öre om dagen, det tviflar jag på.» Detta var herr Hans Anderssons uppfattning 1901, och det är också min uppfattning än i dag, att om de värnpliktiga själfva skulle få afgöra saken, skulle det icke vara någon, som ville underkasta sig en längre tjänstgöring för 50 öre om dagen.

På nu anförda skäl vidblifver jag mitt förut gjorda yrkande och anser fortfarande, att den beräkning, som gjordes år 1901, eller att dagaflöningen i nu ifrågavarande fall bör utgöra 50 öre, är den riktiga.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Jag känner mig icke alls slagen af hvad den siste ärade talaren här anförde. Jag står på alldeles samma ståndpunkt nu som år 1901, nämligen att det är nödvändigt, att de värnpliktige få en särskild aflöning under denna öfverskjutande tid. Och det skulle de ju nu också få, nämligen 20 öre utöfver hvad som utgår under de 240 dagarna. Den beräkning, som jag gjorde, var icke oriktig, ty såvidt jag förstår blir $20 + 20 = 40$. Dessa 40 öre skulle utgå under de återstående 125 dagarna, dock så, att under sista 84 dagarna, då repetitionsöfningarna pågå, dagaflöningen skulle uppgå till 50 öre. Den uppfattning, som jag hade 1901, vidhåller jag fortfarande, d. v. s. att de värnpliktige, som ha längre tjänstgöringstid än de öfriga, skola under den öfverskjutande tiden ha en högre dagaflöning, och en sådan högre dagaflöning skulle de ju också komma att erhålla enligt utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Man kan ju tvista om, hvilken summa som kan anses vara lämplig såsom ersättning åt de värnpliktige för deras fullgörande af sin värnpliktstjänstgöring. Det gäller här en principfråga, som måste afgöras. Man måste bestämma, om det särskilda penningbidrag, som i olika fall skall utgå till de värnpliktige, bör uppgå till det eller det beloppet. Denna fråga var ju föremål för Riksdagens öfverläggning i fjol. Anledningen därtill var den, att Riksdagen året förut beslutat, att de ynglingar, som, innan de uppnått värnpliktsåldern, ville fullgöra sin värnplikt, skulle vara skyldiga att tjänstgöra antingen i 365 dagar eller 240 dagar, beroende på om de tillhörde specialvapnen eller ej. På grund af detta beslut ansåg Riksdagen sig emellertid föranlåten att gifva dessa ett särskildt

penningbidrag, hvilket vid förlidet års rikedag bestämdes skola uppgå till 20 öre. Nu har Kungl. Maj:t kommit och tagit Riksdagen på orden och föreslagit, att dagaflöningen skulle på samma sätt höjas med 20 öre äfven för nästa år, alldenstund värnplikten då inträder i sin fulla utsträckning.

Kungl. Maj:t har emellertid räknat på ett något annat sätt, än utskottet härutinnan gjort. Kungl. Maj:t har nämligen velat, att saken skulle ordnas så, att vid specialvapnen dagaflöningen skulle utgå med 20 öre under 240 dagar, sedan under den tid, som rekrytskolan pågår, eller under 41 dagar, skulle detta tillägg å 20 öre tillkomma, alltså 40 öre under 41 dagar. Under återstående 84 dagar, då repetitionsöfningarna pågå, skulle de vid specialvapnen tjänstgörande erhålla den för samtliga värnpliktige under repetitionsöfningarna en gång fastställda dagaflöningen å 50 öre plus detta tillägg å 20 öre, alltså 70 öre. Utskottet har icke ansett detta sätt att räkna vara det riktiga. Utskottet har lagt detta tillskott å 20 öre på 125 dagar, men så, att dessa 125 dagar skulle tagas af den tid, som är afsedd för rekrytskolan, att alltså dagaflöningen under 156 dagar skulle uppgå till 20 öre, under 125 dagar till 20 öre plus detta penningtillskott, alltså till 40 öre, och under repetitionsöfningarnas 84 dagar till 50 öre. Då skulle alltså samtliga värnpliktige under repetitionsöfningarna erhålla 50 öre, och ingen enda skulle få 70 öre. Utskottet har ansett denna beräkning vara den riktiga, och jag hoppas att kammaren skall gifva utskottet rätt däri.

Huru skulle det då komma att ställa sig för de värnpliktige vid specialvapnen? Enligt utskottets förslag skulle de sammanlagdt få 123 kronor och 20 öre, efter Kungl. Maj:ts förslag äfven 123 kronor och 20 öre, således samma belopp. Då så är, har man icke gjort de värnpliktige någon orätt genom att godkänna den ändring, som utskottet föreslagit. Man har i stället vunnit det, att dagaflöningen icke i något fall kommer att uppgå till mer än 50 öre. Motionären har icke yttrat något om den delen af saken och lärer väl icke heller komma att göra det, då ju utskottets förslag icke medför någon förlust för de värnpliktige.

Men hur skulle det ställa sig, om man ordnade så, som motionären önskar? Jo, då skulle en värnpliktig vid t. ex. kavalieriet få 20 öre under 240 dagar, 70 öre under 40 dagar och 1 krona under 84 dagar. Jag undrar verkligen, om kammaren, huru den än ömmar för de värnpliktige, vill med den utredning, som motionären här presterat, höja dagaflöningen för de värnpliktige till 1 krona under en viss del af öfningstiden. Jag tror knappast, att det går för sig.

Då det här gäller att fastställa själfva principen och då utskottet nedlagt mycket arbete på denna fråga för att få den löst på mest rättvisa och lämpliga sätt, anser jag, att kammaren bör godkänna utskottets förslag i denna del, och jag ber därför

*Angående
anslaget till
de värnplik-
tiges aflöning
m. m.*

(Forts.)

Angående anslaget till de värnpliktiges aflönning att få förena mig med herr Hans Andersson i Nöbbelöf i det yrkande på bifall till utskottets förslag, som han här framställt.

m. m.
(Forts.)

Herr Jönsson i Kvarnberga: Herr talman! Jag har icke något att anföra mot utskottets förslag rörande tiden för utbetalandet af dessa medel. Men däremot har jag beträffande storleken af detta ersättningsbelopp icke blifvit öfvertygad om att 20 öre utgör en skälig ersättning för kraftiga män på 20 à 23 år, utan jag anser, att 50 öre under alla omständigheter endast är en bråkdel af hvad de eljest verkligen kunna förtjäna, då man kan beräkna deras arbetsförtjänst till åtminstone 2 eller 3 kronor om dagen. Jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring, som under öfverläggningen föreslagits af herr Jönsson i Kvarnberga; och förklarade sig herr talmannen finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Votering begärdes emellertid af herr Jönsson i Kvarnberga, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i sextonde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som under öfverläggningen föreslagits af herr Jönsson i Kvarnberga.

Voteringen utvisade 148 ja mot 54 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Angående anslaget till arméns byggnader m. m. Härefter föredrogs *punkten 18*, angående anslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel; och yttrade därvid:

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! Under senare åren ha alltsomoftast uppdykt spionerihistorier, nära nog som led i försvarsväsendets utveckling, och det har sagts, att dessa spioner till största delen kommit från Ryssland. I slutet af förra sommaren meddelades i pressen skildringar af dylika spionerier, som skulle ägt rum vid Bodenfästningen. Nu vill jag för min del icke tillmätta dessa spionrykten, som dyka upp alltsomoftast, så särdeles stor vikt. Men under den pressdiskussion, som uppstod med anledning af dessa rykten, kom det fram, att Bodenfästningen tycktes vara i viss mån obehärdad, då det kunnat inträffa, att personer kunnat komma dit upp och bese fästningen utan att på något sätt ha blifvit antastade. Ja, det var särskildt en person, som skildrade, huru han, när han vid ett tillfälle besökte fortifikationsbefälhafvaren vid Boden, där underkastades ett mycket noggrant förhör, hvilken nationalitet han tillhörde, hvem han var, huru gammal han var och en del andra sådana frågor. Sedan dessa upplysningar lämnats, fick personen i fråga en skrifvelse, som af fortifikationsbefälhafvaren lades in i kuvert och förseglades med sigill, och den besökande fick mottaga detta papper för att visa det vid sitt besök af södra Åbergsfortet. Före affärden förvissade sig fortifikationsbefälhafvaren om, att den besökande icke hade någon kamera med sig, så att han kunde taga fotografiplåtar af fästningen, och man får ju vara fortifikationsbefälhafvaren synnerligen tacksam för den omsorg, med hvilken han fullföljde sitt värf. Men sedan denne besökande lämnat fortifikationsbefälhafvaren, så upptäckte han icke en enda man, hvarken militärvakt eller polisvakt, utan när han kom till fästningen, gick han in i den, sedan han först sökt att ådraga sig någon möjligen befintlig vaks uppmärksamhet. Han besåg fästningen utan och innan, som han själf beskrifvit, minst $\frac{1}{2}$, men kanske $\frac{3}{4}$ timme, under det han vistades i fästet. När han kom därifrån, upptäckte han fortfarande ingen vakt, hvarför han kallade på skjutsbonden och gaf sig af till järnvägsstationen, där han träffade en löjtnant, för hvilken han omtalade sin inspektion i den obehärdade fästningen, och denne löjtnant skulle vid detta tillfälle ha sagt: »det måtte ha varit middagsrast, eftersom ingen var där uppe». Om detta svar är sant, har jag icke kunnat kontrollera. Men vi förstå i alla fall, att förhållandena där uppe varit något egenomliga, när en person har kunnat färdas fram så, att han besökt ett fort, utan att han på något sätt blifvit antastad. Af det svar, som sedan afgafs af dem, som närmast skulle vara ansvariga i saken, bestyrkes, att bevakningen vid Boden har varit mycket bristfällig. Genomläser man Kungl. Maj:ts utredning i saken, så skall man också finna, huru detta ärende har på en punkt behandlats med synnerligen stor brådska. I slutet af augusti och början af september i fjol diskuterades i pressen det obehärdade Boden. Den 14 september — alltså några dagar därefter — inkom kommen-

*Angående
anslaget till
arméns byggnader m. m.*
(Forts.)

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

dantsämbetet med framställning om extra polisbevakning. Den 28 september, således 14 dagar senare, hade framställningen hunnit passera vederbörande myndigheter, och den 28 september kunde Kungl. Maj:t besluta i ärendet om att öka polisstyrkan där uppe. Detta visar, om ingenting annat, att saken var sjuk, att de anmärkningar, som framkommo i pressen, voro befogade, och att de icke kunnat vederläggas. Då frågar man sig, huru det är möjligt, att en sådan sak kan passera, utan att den för- anleder till någon räfst.

Kammarens ledamöter erinra sig säkert en händelse från i höstas uppe i Norrbotten. Det var några beväringmän, som behagade att resa på egen bekostnad från öfningsplatsen för att komma hem hastigare. Dessa blefvo *häktade*, och sakerna ha sedan utvecklats till en liten trefflig skandal. Dessa beväringmän var man sträng emot, men här ligger en fästning, som har varit landet mycket dyrbar och som säkerligen kommer att bli landet ännu dyrbarare, obehärdad, befästningsarbetena äro framskridna mycket långt, och ändå får man icke reda på, om en utredning af orsakerna till hvad som passerat företagits. Hvem är den skyldige! Med anledning därpå har jag tagit mig friheten att påpeka saken här för att möjligen få fram en lugnande förklaring, att trots det, att Boden legat så öppet för den, som varit hugad att utrannsaka Bodens hemligheter, därmed ingen fara uppstått för vårt försvar.

Medan jag har ordet, ber jag att få tillägga, att år 1908 måtte det vara angenämt att vara chef för landtförsvarsdepartementet i det här landet. Här ha vi en hufvudtitel, som går löst — om man bortser från anslaget till kasernbyggnaden — på 57 millioner kronor, och dock föreligger ingen reservation. För min del skulle jag vilja säga, att hela detta betänkande är ju ingenting annat än en fråga om dagligt bröd och husrum till armén.

Att vi hunnit så långt, att Riksdagen på ungefär 2 timmar kan behandla ett utgiftstat på 57 millioner och att i saken egentligen icke finnas några tvistepunkter, det tror jag icke ger någon anledning till glädje, särskildt med hänsyn till att de tider vi lefva i af hvar och en måste erkännas vara synnerligen hårda, och ändå kan man på en så afsevärd utgiftspost, som representerar mera än en fjärdedel af samtliga statsutgifter, icke spara någonting, utan är man nära nog tvungen att gå med på allt hvad som begärts. Och då man dessutom vet, att det icke dröjer så länge, förrän det här kommer att ställas mycket större kraf på ytterligare bidrag till försvaret, har man verkligen anledning att känna sig beklämd vid tanken på hvilka utgifter representationen till slut tvingas att gå med på. Hvar skall detta sluta!

Herr talman, jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Den föregående talaren har riktat uppmärksamheten på Bodenfästningen och uttalat tvifvel om huruvida denna fått den nödiga bevakning, som den kunde tariffa. Jag skall för min del be att få fästa uppmärksamheten vid bevakningen af en annan fästning, nämligen Vaberget vid Karlsborg. Jag tror, att det sätt, hvarpå den skall bevakas, enligt hvad Kungl. Maj:t föreslagit borde vara ägnadt att fästa uppmärksamheten vid sig.

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

Statsutskottet har för sin del funnit, att den föreslagna bevakningen visserligen icke kan anses lämplig, men det har i alla fall ansett, att, eftersom aftal redan träffats med vissa personer om bevakningen för någon tid framåt, detta bevakningssätt kan få fortgå under den tid aftalet afser. Emellertid har Kungl. Maj:t föreslagit, att bevakningen skulle ombesörjas därigenom att en redan pensionerad öfverkonstapel skulle för ändamålet anställas och att han till biträde skulle ha tre konstaplar. Men, mina herrar, hurudana konstaplar skulle han få till biträde? Såvidt handlingarna upplysa, skulle härtill tagas torpare från egendomen Mossebo, som ligger i närheten af fästningen. Efter hvad jag kunnat finna, ha emellertid dessa uppnått en så pass hög ålder — de äro nämligen 40 à 50 år gamla — att det kan sättas i fråga, huruvida de inneha den kraft och vigör, som erfordras för ett så maktpåliggande uppdrag, och dessutom lär det, enligt mig af en kamrat i kammaren lämnad uppgift, förhålla sig så, att två af dessa personer på sin tid blifvit kasserade som beväringsmän till följd af vissa kroppsliga svagheter, och lärer sålunda endast en af dessa konstaplar hafva fullgjort sin beväringsskyldighet. Sin utkomst skulle de ha af sina torp. Dessutom skulle två af dem erhålla 25 kronor om året hvardera, då däremot den tredje får nöja sig med allenast afkastningen af sitt torp. Nå, därom är ur sparsamhetssynpunkt ju ingenting att säga, men det förefaller ganska antagligt, att dessa torpares tid blir väl mycket upptagen, om de på en gång skola bevaka denna viktiga fästning och sköta sina torp, hvilka de naturligtvis icke kunna försumma, då de ju med sina familjer uteslutande äro hänvisade till dem för sitt uppehälle. Ingen kan väl begära, att de skola tjänstgöra som konstaplar på Vaberget om dagarna och arbeta på sina torp om nätterna, och icke heller ha de fått en så pass hög aflöning, att de kunna hålla särskilda arbetare på torpen.

Denna sak borde icke undgå att väcka uppmärksamhet, såvida man fäster tillbörligt afseende vid Kungl. Maj:ts proposition, något som utskottet äfven gjort, då det ju säger sig icke kunna godkänna det sätt, hvarpå Kungl. Maj:t föreslagit att bevakningen skall ombesörjas. Men alldenstund genom ett Kungl. Maj:ts bref redan blifvit bestämdt om bevakningen och aftal jämväl träffats med dessa torpare under viss tid, har utskottet icke velat liksom rifva upp det kungl. beslutet, eller ställa så till, att

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

det komme i kollision med ett eventuellt riksdagsbeslut, utan har därför ansett, att ingen ändring härutinnan bör ske under den tid aftalet gäller. Emellertid har statsutskottet icke bevärdigat Riksdagen med någon upplysning om hur lång tid aftalet räcker, utan endast sagt, att detsamma icke må gälla längre än den tid, för hvilken det är ingånget. Utskottet har antagligen menat: för den tid, under hvilken aftalet varar, må det gå, men ifrågavarande sätt att utföra bevakningen kan ej gillas. Det hade dock, synes det mig, varit i sin ordning, om statsutskottet välvilligt lämnat Riksdagen någon upplysning om, hur lång tid det här bevakningssystemet skall räcka. Men det har utskottet icke gjort.

Det är med anledning af dessa förhållanden, som jag, herr talman, tagit mig friheten begära ordet, och under förhoppning att statsutskottet eller möjligtvis herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nu behagade lämna kammaren någon slags upplysning i denna sak. Den är ej så obetydlig, som utskottets utlåtande synes visa, ty det gäller dock fästningsanläggningar, som hafva till uppgift att skydda Karlsborg.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! Jag är herr Christiernson tacksam för att han i sitt anförande bland annat har påpekat, att det behöfves förbättringar uppe vid Boden. Och jag tar på hand, att han ställer sig välvillig, därest detta skulle ställa ökade kraf framdeles. Det kan ju hända, att anordningarna där uppe hafva varit litet bristfälliga, och det har också Kungl. Maj:t insett, ty Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition gjort framställning om att polisstyrkan där uppe skall ökas nästan till det dubbla.

Beträffande spionerihistorierna tror jag mig kunna säga, att de äro betydligt öfverdrifna. Jag skall emellertid förvissa mig om, hurudana förhållandena äro, och söka åstadkomma rättelse, därest sådan verkligen skulle behöfvas.

Beträffande bevakningen på Karlsborg minnes jag ej riktigt tidslängden af det aftal, som är uppgjordt i och för bevakningen af Vaberget, om det gäller 3 eller 5 år. Ettdera lär det vara. Det får naturligtvis anses vara endast af provisorisk art. Så länge som byggnadsarbetena påingo uppe på Vaberget skötte arbetspersonalen bevakningen själf, men då arbetena blefvo avslutade, måste man naturligtvis tillgripa andra åtgärder, och då det från militärt håll å Karlsborg förklarades, att man icke hade tillgång till militärpersonal för att sköta bevakningen därstädes, så tillgrep kommandanten och arméfördelningschefen den utväg, som syntes honom billigast och möjligen också kunde vara tillfyllestgörande under den närmaste tiden. Jag har ej den äran att vara personligen bekant med dessa tre torpare, som skola sköta bevakningen å Vaberget, men man har sagt mig, att de skulle vara synnerligen lämpliga för sitt uppdrag. Det är, som

sagdt, endast en utsaga, som jag har hört, och jag kan följaktligen icke här påstå, att så verkligt är förhållandet.

Af hvad jag sagt framgår det ju tämligen tydligt, att såfort man lämpligen kan, vill man ordna det bättre, men i dessa öfvergångstider, då man har mycket ondt om folk, möter det naturligtvis svårigheter att ordna saken tillfredsställande, ty som herrarne veta, ligger Vaberget ett godt stycke från fästningen, så att transporten af bevakningsmanskapet dit ut lär vara förenadt med både tidsutdräkt och kostnader.

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

Herr Johanson i Mossebo: Herr talman, mina herrar! Det var med anledning af hvad chefen för landtförsvarsdepartementet yttrade angående bevakningen å Vaberget, som jag begärde ordet; utan att göra något yrkande, ber att få säga några ord.

Hur lång tid den provisoriska bevakningen skall fortgå och hvad i öfrigt instruktionen för dessa bevakningskarlar innehåller, därom meddelas ej det ringaste i den kungl. propositionen. Förhållandet är nämligen det, att — som utskottet här i sitt utlåtande har påpekat — något formligt aftal ej blifvit ingånget. Utskottet har tillstyrkt, att Kungl. Maj:ts förslag måtte godkännas, dock icke för längre tid, än redan träffade aftal betinga. Åtminstone aftalet med torparne är icke skriftligt, och hvad beträffar aftalet med mig som arrendator af dessa tre torp, så afslutades detta senare, än utskottets betänkande är dagtecknad. För mig var det ett stort ingrepp i mina arrenderättigheter, att Kungl. Maj:t redan i oktober beslutade, att tre af de till Mossebo hörande torpen skulle undantagas för att deras innehafvare skulle utgöra bevakningstjänst. Det heter därom i Kungl. Maj:ts bref: »Slutligen hafve VI funnit godt dels bemyndiga Eder att med arrendatorn af hemmanet Mossebo sluta aftal om sådan ändring i det med honom den 14 mars 1905 afslutade kontrakt, att från arrendet från och med den 1 januari 1908 under återstående arrendetiden undantagas torpen Kommerud, Lund och Bygget mot nedläggning af arrendeafgiften från 1,700 kronor till 1,200 kronor.» Mig förefaller detta Kungl. Maj:ts förordnande litet egendomligt så till vida, som det bestämmer, att tre af de bästa och närmast belägna torpen skola undantagas, samt äfvenså bestämmer den minskning i arrendesumman, som skall komma mig till godo, utan att jag på något sätt lämnat mitt medgifvande till, att torpen skola undantagas. Är det nu så, att bevakningen vid Vaberget är nödvändig, så må man väl ändå undra, om det skall anses lämpligt att gifva de tre personer, som skola sköta denna bevakningstjänst, torp i ersättning därför.

Riksdagen hade väl rätt att fordra af statsutskottet, att det åtminstone gifvit Riksdagen till känna, på hvad sätt denna bevakning skulle skötas eller hvilken instruktion dessa bevakningskarlar fått att följa. Är meningen kanske, att bevakningstjänsten

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.*
(Forts.)

endast skall utföras om söndagarna och hvardagarna användas för jordbruket? Eller tro herrarne måhända, att, om dessa torpare hafva sin råg eller sitt hö att bärga, de då icke lämna bevakningen å Vaberget och gå hem och sköta inbärgningen af sin gröda? Men hvad blir det då för effektivitet med denna bevakning? I synnerhet som trakten där omkring är beväxt med skog på alla sidor, så att om ryska sågfilare eller andra skulle vilja göra några iakttagelser, behöfva de för det syftet endast lägga sig i buskarna, och när bevakningskarlarna sedan gått bort, kunna de taga fotografi eller ritningar af anläggningen, hur de vilja.

Ja, som sagdt, jag har ju visserligen ej något yrkande att göra, utan anser, att man får finna sig i hvad utskottet har föreslagit, detta i afvaktan på en bättre sakernas ordning, men hvad jag velat säga är, att med afseende å torpen några skriftliga aftal icke blifvit afslutade med torparne, och med mig först den 14 mars. Kungl. Maj:t säger, att från och med den 1 januari skola torparne upphöra att fullgöra sina skyldigheter mot mig och i stället inträda i bevakningstjänstgöring. Mitt kontrakt innehåller, som vanligt är på landet, tillträde den 14 mars. Alltså har Kungl. Maj:t på detta sätt beröfvat mig inkomsten för dessa torp under 2 $\frac{1}{2}$ månader, hvilken dessa torpare vägrat att betala till mig på grund af Kungl. Maj:ts förordnande. Nu har visserligen fortifikationsbefälhafvaren sagt, att han skall tillhålla dem att betala, så att process kan undvikas. Men det ha de ännu ej gjort, och hur det blir, det vet jag ej.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att göra, utan har blott velat lämna dessa upplysningar om förhållandet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Detta kan visserligen vara en ömtålig fråga. Men då saken grundar sig på ett Kungl. Maj:ts beslut, så kan den förste ärade talaren, som tillika är ledamot af konstitutionsutskottet, blifva i tillfälle att läsa därom i statsrådsprotokollen och se, huruvida det är sådant det bör vara. Det är nämligen beslutadt och dikteradt under år 1907, hvars arbeten nu granskas af konstitutionsutskottet. För min del ber jag att få lämna den upplysningen, att jag ej varit i tillfälle att deltaga i utskottets arbete, då denna hufvudtitel slutbehandlades, men jag har varit med hela tiden under arbetet på afdelningen, och där vållade denna fråga mycket arbete, och afdelningens förslag var ändå annat, än hvad utskottets sedermera blifvit, märker jag. Afdelningen hemställde, att man skulle afslå Kungl. Maj:ts hemställan om de 50 kronorna för aflöningen af dessa mycket omtalade torpare. I afdelningens kläm hette det, att man borde höja anslaget för armébyggnader m. m. å 900,000 kronor med 19,950 kronor till 919,950 kronor. Så lydde afdelningens hemställan. Nu har ju utskottet förändrat det så,

at dessa 50 kronor skola utgå och anslaget höjas med 20,000 kronor.

Jag skall ej göra något yrkande, ty det skulle ej taga sig väl ut mot mina kamrater i utskottet, eftersom jag ej vet anledningen till att utskottet fattat ett annat beslut än afdelningen.

Hvad som jag ansett vara oriktigt i denna fråga det är, att, när Riksdagen anslagit många millioner till byggande af fasta fästningar och deras bestyckning med de allra modernaste och bästa materiel, man så, när allt är färdigt, endast anser det behöfvas tre civila män för bevakningen af dessa dyrbara anläggningar. Det har skett af sparsamhetsskäl, heter det i den kungl. propositionen, men då hemställer jag, om ej hufvudtiteln i fråga skulle kunnat göras mycket billigare på många andra sätt, om privata personer finge fullgöra hvilka militära uppdrag som helst. En vacker dag låter man bevaka Boden på samma sätt: endast genom några gamla män. Eftersom ej utskottet påpekat detta, tar jag mig friheten göra det. Nu faller ju ej skulden härför på den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet, utan på hans företrädare. Man borde vara tacksam för att försvaret göres billigare, men jag hemställer, huruvida man bör vara med om att göra saken billigare på det sätt, att man drar ned det viktigaste af försvaret. Det kommer ej att visa sig hälsosamt för vårt försvar i farans stund.

Det finnes ingenting att göra häråt, men om dessa 50 kronor ej här hade begärts som ett anslag, tager jag för gifvet, att saken ej blifvit föremål för Riksdagens pröfning, och därför bör man vara tacksam för att de blifvit begärda, så att Riksdagen fått tillfälle att uttala sig i frågan. Och man får väl hoppas, att missförhållandet ej skall fort fara längre, än aftalstiden räcker.

Nu ber jag att få säga den föregående talaren, att då denna anordning skall gälla så länge aftalstiden räcker, så är därmed ej sagdt, att bevakningsaftalet skall räcka lika länge som arméförvaltningens öfvertagande af torpen i fråga, och det synes däraf, att Kungl. Maj:t icke har ackorderat med torparne om att de skola fullgöra detta bevakningsåliggande under hela arrendetiden, utan allenast under några få, 3 à 5, år. Sålunda kommer frågan åter upp, innan tiden för det med torparne träffade aftalet utgår; och då får Riksdagen tillfälle att pröfva saken ånyo, för den händelse det skulle fortsättas på samma vis.

Nu säges det, att det icke finnes tillgång till militärt bevakningsmanskap; men huru stämmer detta med 1901 års härordningsförslag? Där bestämdes ett fästningsartilleriregemente om 10 kompanier, hvaraf 6 kompanier i Boden och 4 i Karlsborg. Således har man i Karlsborg 4 kompanier jämte tillhörande beväring; och nog skulle man väl genom turvis användning af detta manskap kunna bevaka Vaberget. Hvad det aflägsna läget från moderfästningen beträffar, så ligger väl icke

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

Vaberget mera aflägsset än hvad fallet är med åtskilliga fort vid Boden, såsom Gammelängsberget, Degerberget med flera fort. Det finnes vid Boden till och med fort så belägna, att man, för att komma till dem, måste anlita färja öfver den tidtals ganska strida älven. Det är väl i alla fall värre för artilleristerna att komma till dessa fort än att här komma till Vaberget.

Hur man än ser saken, är det orimligt, att bevakningen af Vaberget skulle kunna uppehållas af 3 privatmän; åtminstone stärker detta ej försvarets anseende. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Johanson i Mossebo: Herr talman! Med anledning af den föregående talarens yttrande, att man icke hade sig bekant, huru länge aftalet med torparne var afsedt att räcka, vill jag be att få andraga ännu en passus ur Kungl. Maj:ts förordnande i saken. Den lyder sålunda: »Och hafve VI funnit godt i nåder förordna, att för bevakningen af befästningsanordningarna och upprätthållandet af allmän ordning och säkerhet å Vaberget och närmaste trakten där omkring» — det är alltså icke meningen, att de skola gå endast på Vaberget, utan de skola gå utomkring också — »skola tills vidare från och med den 1 januari 1908 såsom fästningspolis och tillsyningsmän anställas och af kommandanten å Karlsborgs fästning för en tid af högst 5 år i sänder förordnas en öfverkonstapel och 3 konstaplar».

Sålunda är här i Kungl. Maj:ts förordnande fastslaget, att tillsättandet skall ske för en tid af 5 år; men såsom jag förut nämnt, har man inom utskottet sig ingenting bekant om huru länge detta aftal skall gälla. Man hade väl ändå kunnat fordra, att statsutskottet skulle gjort sig underrättadt om huru lång tid en så dålig bevakning som denna skulle vara.

Herr Christiernson: Herr talman! Det är naturligtvis synnerligen smickrande för mig, att herr statsrådet vill etablera samarbete med mig; och säkerligen skulle ett dylikt samarbete blifva mycket billigare och fördelaktigare för landet, än om herr statsrådet arbetar ensam. Men det är nog icke värdt att här »ta' på hand» för den tid, som kommer; ty omsättningen är ganska stor bland kammarens ledamöter och ännu större bland dem, som sitta på statsrådsbänkarna.

Beträffande själfva saken har ju herr statsrådet icke sagt något annat, än att spionryktena skulle vara öfverdrifna. Jag har för min del icke så mycket hållit mig till dessa rykten som till det faktum, att en person kunnat köra upp till ett af fortet vid Boden, stanna där en half timme och sedan återvända utan att hafva sett en enda människa, som hade till uppgift att bevaka fortet; och dock var detta fort i det närmaste färdigt. Af de upplysningar eller, rättare sagdt, den brist på upplysningar,

som i saken framkommit, ser det ju ut, som om man i försvarsdepartementet icke intresserade sig för en dylik sak som att vår dyrbaraste fästning ligger obebakad. Då erbjuder ju Vabergsfortet, jag höll nästan på att säga, ett upplyftande skådespel genom den stränga bevakning, som där utföfvats, alltsedan byggnadsmanskapet kom därifrån; och jag beklagar, att icke samma omsorg kommit Bodenfästningen till del.

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts)*

Herr statsrådet säger, att dessa spionrykten äro öfverdrifna. Men därmed har han ock sagt, att det dock är någon sanning i dem. Hvad som kommit ut är i hvarje fall af den beskaffenhet, att det icke under några förhållanden kan bidraga till hvad herr statsrådet i ett föregående anförande framhöll som ett föremål för arméns synnerliga omsorg, nämligen att förvärfva landets aktning; detta mål motverkas tvärtom i hög grad genom handlinger sådana som denna, hvilka ju visa, att det ibland icke är så noga med den militära sekretessen, utan att man gör än si och än så. Att en stor fästning på detta sätt lämnas obebakad kan ju visserligen vara fördelaktigt för den, som har lust att taga reda på fästningen; men för landet i dess helhet, som får bekosta de dryga utgifterna för fästningen och dessutom alltemellanåt får höra, att landets säkerhet hvilar på denna fästning, kan det icke vara trefligt att veta, att främmande herrar officerare kanske hafva kunnat inspektera fästningen. Ingen kan nämligen förneka, att, huru ofullständiga befästningarna än varit vid ett dylikt besök, den sakkunskap, som dylika personer besitta, nog skall göra det möjligt för dem att på en viss punkt få en inblick i vårt försvarsväsende, som de icke borde hafva.

Jag hade hoppats att här få höra, att något var åtgjordt i saken, och att det ej var så farligt; men jag får säga, att jag icke hört det ringaste därom. Frågan, huruvida Boden varit effektivt bevakad eller icke, är alltså från försvarsledningens sida fortfarande lika outredd; men gången af detta ärende, att Kungl. Maj:t 14 dagar, efter det framställning från fästningskommandanten inkommit, är färdig med att öka polisbevakningen vid fästningen, har dock visat, att Kungl. Maj:t i en sådan sak kan fatta beslut utan Riksdagens hörande, hvilket ju är alldeles på sin plats, och åtgärder för en effektiv bevakning kunde alltså ha varit vidtagna i rätt tid, äfven om Riksdagen icke blifvit hörd i förväg.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag får tillstå, att jag icke förstår meningen med den debatt, som här har uppkommit rörande bevakningen å Vaberget. Hvad Boden beträffar, kan den ju hafva sina orsaker; och det är icke med anledning af hvad som sagts betäffande polisbevakningen där, som jag finner diskussionen märkvärdig.

Jag frågar mig, om det är af ömhet för försvaret, eller om

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

det är af ömhet för herr Johanson i Mossebo, därför att han går förlustig om några af sina torpare, hvilka åtagit sig bevakningen å Vaberget, som denna diskussion uppstått. Jag antager emellertid, att när uppgörelse skett med herr Johanson om dessa torpare, så har herr Johanson icke kommit att lida något men af uppgörelsen. Han har säkerligen varit förständig nog att taga den ersättning, som rätteligen bör honom tillkomma.

Man säger, att Vaberget är en dyrbart befästad, men ock mycket ömtålig punkt i vårt försvar, och att man därför borde hafva en bättre bevakning däraf, än hvad Kungl. Maj:t har anbefallt. Ja, om det nu är så väl, att den punkten är i försvarshänseende väl befästad t. ex. med moderna fort, modern materiel och så vidare, så är det ju så mycket bättre. Jag vill hoppas och tro, att så är förhållandet, då anordningarna på Vaberget äro så nyligen utförda. Men hvad beträffar ömtåligheten i försvarshänseende, så kan jag verkligen icke förstå det talet, eftersom Vaberget är beläget djupt inne i landet. Om fienden skulle komma dit, skulle han väl först förspörjas i landets utkanter; och då hade man ju tid nog på sig att förse Vaberget med trupper. Nej, det måtte alltså vara något annat, som här ligger under; men detta andra tycker jag ändå, att vi icke böra vidare fästa oss vid, förrän det öppet varder utsagdt. Det är sant, hvad en ärad talare, tillika ledamot af statsutskottet, har sagt, nämligen att utskottet har gjort ändring i det förslag, som afdelningen hade afgifvit rörande denna bevakningssak. Men jag undrar, om ej äfven han inom sig själf erkänner, att så godt var det.

Då statsutskottet på en så stor hufvudtitel som denna icke kunde pruta af mer än 50 kronor, och det på en sådan sak som den ifrågavarande, då tyckte statsutskottet, att detta icke var något att komma med.

Man har här uttalat klander mot krigsledningen, därför att den försökt att spara. Jag kan för min del icke dela det klandret. För det mesta är det ju så, att vi här i Riksdagen klandra, att försvaret kostar för mycket; om nu Kungl. Maj:t vid ett tillfälle så lämpligt som detta träffar anordningar, som ej kosta det mesta möjliga, då hemställer jag, om detta är klandervärdt. Eller kanske vi Riksdagens ledamöter skulle vara mera militäriska af oss, än hvad Kungl. Maj:t och vederbörande krigsminister behöfva vara! Det kan jag icke tycka. Jag anser därför, att det måtte vara något helt annat, som ligger under, än det som framkommit i diskussionen. Men intill dess att jag kommer under fund med, hvad det kan vara, har jag icke anledning att göra något annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren i Islingby: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet i anledning af herr Carl Perssons yttrande, att

han icke hade klart för sig anledningen, hvarför utskottet fattat ett annat beslut än afdelningen. Det berodde därpå, att vid behandlingen af frågan i statsutskottet afdelningens ordförande upplyste, att det blifvit honom meddeladt, att uppgörelse med torparne om Vabergets bevakande blifvit träffad allenast för vissa år. I anledning däraf hemställde han, om det nu lämpligen kunde göras något annat åt denna sak än att fortsätta därmed, så som Kungl. Maj:t hade föreslagit, till dess att tiden, för hvilken uppgörelse med torparne hade träffats, var tilländalupen. Därför hemställde också utskottet, »att den bevakning, som Kungl. Maj:t velat öfverlämna åt tre i närheten af Vaberget bosatta torpare i egenskap af konstaplar, icke lämpligen bör ombesörjas på detta sätt under längre tid, än redan träffade aftal betinga.»

I anledning af det förhållande, som jag anført, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Johanson i Mossebo: Det var med anledning af herr vice talmannens yttrande, jag begärde ordet. Han framkastade en insinuation emot mig, att jag skulle tillskansat mig fördelar vid denna uppgörelse, men jag försäkrar herr vice talmannen och kammaren, att det icke finnes någon anledning till missnöje med den uppgörelse, som blifvit träffad mellan arméförvaltningen och mig rörande arrendekontraktet. Redan i april månad förlidet år framställde arméförvaltningen förfrågan, huruvida jag vore villig att öfverlämna ett eller annat torp från Mossebo gård mot visst afdrag på arrendet. Jag svarade då i skrifvelse, att vissa torp ville jag icke lämna, emedan det skulle framkalla en viss afundsamhet mellan torparne inbördes, men för den händelse arméförvaltningen ville begagna samtliga torp, vore jag villig att lämna dem, och såsom ersättning därför begärde jag precis samma summa, till hvilken arméförvaltningen i mitt arrendekontrakt uppskattat torpen. Såsom bevis för att jag icke åtnjutit några förmåner och icke begagnat mig af tillfället att till min fördel utnyttja det förslag, som var å bane, skall jag be att få omtala, att för torp, som utgöra tre dagsverken i veckan och 25 hjälpdagsverken, har jag icke begärt större ersättning än 175 kronors afdrag på det årliga arrendet. Det måste väl kammaren erkänna vara det billigaste afdrag man gärna kan få, då jag räknat hvarje dagsverke till ungefär 1 krona. Härvidlag skall jag be herr vice talmannen vara förvissad om, att det icke ligger något annat bakom, såsom han gång på gång betonade, än just frågan om lämpligheten af själfva bevakningen.

Anledningen, hvarför jag begärde ordet, var äfven den, att jag ansåg, att statsutskottet bort lämna Riksdagen tillfälle att se villkoren för öfverlåtelsen och hvilken tjänstgöring dessa torpare skulle göra, för att Riksdagen skulle kunnat bedöma, huruvida anordningen var lämplig eller icke. Jag får säga, att det för-

*Angående
anslaget till
arméns byggnader m. m.
(Forts)*

Angående anslaget till arméns byggnader m. m.
(Forts.)

vänar mig, att statsutskottet ansett, att Riksdagen kan hållas i okunnighet om innebörden af sina beslut, och att utskottet icke ens ansett det nödigt att skaffa uppgifter om de förslag, det själf tillstyrker Riksdagen att antaga. Det var endast ur den synpunkten jag begärde ordet för att förklara, hur saken verkligen förhöll sig.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Hvad beträffar det påståendet, att statsutskottet lämnat Riksdagen i okunnighet om huru dessa torpare skola fullgöra sitt arbete i statens tjänst, sin bevakningsskyldighet, så ber jag för min del att få säga, att detta är en sak, som knappast kommer Riksdagen vid. Det tillhör väl Kungl. Maj:t eller myndigheten att själf i arbetsinstruktioner och reglementen bestämma, hur den eller den personen, som lyder under den ena eller andra myndigheten, skall fullgöra sina åtagna förpliktelser. Här är endast hufvudmomentet, huruvida Riksdagen vill godkänna ett sådant sätt att gå till väga i denna fråga, som det kungliga brevet angifver. Något annat har icke afdelningen eller utskottet forskat efter än hvad det kungliga bref, som upplästes i öfverlåtelsefrågan, innehåller. Jag tarsåledes för gifvet, att regler komma att skrivas mellan dessa tre ifrågasvarande personer och vederbörande angående det sätt, hvar på de skola fullgöra bevakningen, och då anser jag, att utskottet icke haft vare sig rätt eller plikt att ingå i pröfning, huru arbetet skall utföras.

Herr Jansson i Djursåtra: Det klander, som riktats mot statsutskottet, går icke alls ut på, att utskottet brustit i afseende på upplysningar till Riksdagen beträffande det sätt, hvar på dessa konstaplar skola fullgöra bevakningen. Det var beträffande den tid, som aftalet gällde, som jag för min del har uttalat min förvåning öfver, att icke utskottet lämnat någon uppgift, alldenstund statsutskottet själf sagt, att utskottet för sin del icke kan gilla detta bevakningssätt med dessa tre konstaplar och en öfverkonstapel. Då utskottet sålunda själf haft den uppfattningen, att detta sätt att bevaka Vaberget vore mindre lämpligt, så menar jag, att utskottet, för så vidt det själf visste under huru lång tid denna anordning skulle räcka, med några få ord kunnat angifva dess varaktighet.

Något klander har icke heller uttalats i fråga om kostnaden. Den är ju så minimal, att det är märkvärdigt att kunna få en bevakning för det priset. Jag undrar icke på, att herr vice talmannen för sin del fäste stort afseende vid att det var så billigt. Det kan hvar och en göra, och däremot har intet klander uttalats. Men äfven om kostnaden uppgått till flera tusen kronor, tror jag, att intet klander däraf uppkommit, om blott bevakningen blifvit fullt effektiv. Här gäller tvisten sålunda icke kostnaden,

utan huruvida bevakningssättet kan vara lämpligt för denna fästning, och det har ju utskottet själf ansett, att det icke är.

*Angående
anslaget till
arméns bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag ber att få säga i första rummet till herr Johanson i Mossebo, att när jag nyss tillät mig att uttala de orden, att här möjligen kunde gälla någonting annat än hvad dittills framkommit i debatten, var den insinuationen icke riktad mot herr Johanson, och jag vill därför icke alls, att han skall taga åt sig densamma. Beträffande åter det jag nämnde rörande uppgörelsen mellan Kungl. Maj:t och herr Johanson, tyckte jag, att herr Johanson i sitt första anförande sade, att öfverenskommelse med torparne träffats, innan uppgörelsen med herr Johanson skedde. Om så varit förhållandet, kunde man ju lätt komma på den tanken, att herr Johanson sett sig förbi-gången och att möjligen genom ett sådant förfaringsätt uppgörelsen från hans sida sedt icke på ett tillfredsställande sätt kommit till stånd.

Men ännu en gång tillåter jag mig fästa uppmärksamheten därpå, att det väl icke äro vi riksdagsmän, som i första rummet skola se till, att det fäste, hvarom fråga är, blir på ett mera effektivt sätt bevakadt. Jag förmodar, att krigsstyrelsen ser till detta utan att vi behöfva draga den närmaste omsorgen härom. Det är därför, som jag också i början af mitt förra anförande tillät mig säga, att denna diskussion syntes mig vara mycket onödig.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkterna 19—31.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33 och 34.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Sedan härefter *punkten 35*, angående anslag för anskaffning af nya uniformer för armén, föredragits, lämnades på begäran ordet till:

*Angående
anslag till
nya uni-
former.*

Herr Pehrsson i Österby, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med herr talmannens tillåtelse har jag djärfheten att

*Angående
anslag till
nya uni-
former.
(Forts.)*

begagna tillfället att vid föredragning af den punkt, som nu föreligger, framställa ett önskemål. Det är en mycket enkel och obetydlig önskan, som jag här tager mig friheten frambära. Det gäller nämligen en liten uniformsfråga.

Hos vårt nykterhetsfolk i landet är det ett gammalt önskemål, att man på militäruniform måtte få anbringa ett nykterhetstecken. Frågan är, såsom jag sade, en liten fråga, och jag hoppas därför, att den önskan jag här framställt så mycket lättare måtte kunna tagas i beaktande och att, om den upptages välvilligt af herr statsrådet, såsom en konsekvens däraf dylik tillåtelse att använda nykterhetstecken äfven på andra uniformer må kunna gifvas. I fråga om sättet härför vill jag icke uttala mig, det blir naturligtvis en sak, som skall föreskrifvas i reglementet.

Till de sista årens glädjande företeelser hör den vidgade synen på nykterhetsverksamhetens betydelse, särskildt på våra lägerplatser. Såsom ombud för Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran har jag under flera år haft tillfälle att se dessa förhållanden på nära håll vid olika lägerplatser inom flera fördelningar, och jag kan till min stora glädje vitsorda, att å dessa lägerplatser för nykterhetssaken visats ett mycket stort intresse, hvilket tagit sig uttryck på olika sätt och icke minst däruti, att officerare alltmera inse, att detta arbete har den allra största betydelse. Det finnes numera stora nykterhetsföreningar så godt som öfverallt på de olika lägerplatserna, somliga upptagande till och med mer än hälften af de unge beväringssmännen; och detta innebär, mina herrar, ett stärkande af vårt lands värnkraft, som vi sannerligen icke kunna öfverskatta. Riksdagen har också i stort visat sig vilja understödja nykterhetsarbetet. Jag kommer nu med denna önskan, hvilken ju, såsom jag sade, är en småsak. Jag vill icke öfverdrifva betydelsen af densamma, men naturligtvis vill jag icke heller, att den skall underskattas. Nykterhetstecknet vore för den unge beväringssmannen ett skydd mot frestelsen, en hjälp, när frestelsen kommer och ett gif akt både för honom och dem som se det. Att ett behof af ett militärt nykterhetstecken förefinnes är jag förvissad om. Detta har jag många gånger hört uttalas, och jag vill erinra om, att man på en lägerplats såsom ersättning för ett dylikt märke lagt sig till med en ring såsom tecken på medlemsskap i nykterhetsförbund. Bakom denna nu framburna önskan står, tror jag, hela vårt svenska nykterhetsfolk, bakom densamma stå äfven många militärer, äfven sådana som icke själfva äro direkt med i nykterhetsarbetet. Det är denna önskan som jag här djärft frambära till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, och jag vill till sist säga, att ett bifall till min framställning skulle tolkas såsom ett erkännande till de många vi redan fått, ett erkännande åt det betydande arbete, som nykterhetsverksamheten utför på våra lägerplatser till stärkande af vårt folks värnkraft, för till-

varatagande och höjande af vår ungdoms moraliska kraft och därmed till hela vårt folks välfärd.

*Angående
anslag till
nya uni-
former.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Jansson* i Edsbäcken, *Sandin* i Grums, *Hultkrantz*, *Canell*, *Lundblad*, *Janson* i Bråten, *Matsson*, *Hammarström*, *Ström*, *Olsson* i See, *Söderberg* i Hobborn, *Nordin*, *Kvarnzelius*, *Karlsson* i Fjäl, *Eriksson* i Rödsta, *Sehlin*, *Hellgren*, *Hörnsten*, *Anderson* i Baggböle, *Sædén*, *Larsson* i Klagstorp, *Erlansson*, *Bosson*, *Berg* i Staby, *Bengtsson* i Häradsköp, *Danielsson*, *Räf*, *Hazén*, *Johansson* i Öja, *Kjellberg*, *Hildebrand*, *Ericsson* i Alberga, *Pettersson* i Södertälje, *Byström*, *Branting*, *Tengdahl*, *Sandquist*, *Kropp*, *Warburg*, *Wallis*, *Petrén*, *Thavenius* och *Sundin*.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet Malm: Ja, alla, som ifrå för vårt folks väl, måste också erkänna, att nykterhetsarbetet är af synnerligt stor betydelse och med rätta kräfver ett kraftigt understöd. Beträffande denna sak vill jag dock framhålla, att jag för min del uti armén ser en stor neutral institution, som i sig innesluter personer af de mest skilda åsikter och partier, men som i det stora hela beträffande det militära arbetet och det militära målet måste vara enhetlig som en man. Uniformen är ju en symbol af denna enhet i arbete, mål och tanke, och därför kan jag principiellt sedt icke finna, att det skulle vara lämpligt att på uniformen anbringa ett märke, som innebär ett enskildt sträfvande. Dessutom står man ju inför det praktiska förhållandet, att därest en förening begär att få sätta ett märke på uniformen komma säkert många andra — jag har redan erhållit ansökningar i sådant syfte — att begära detsamma, och då vet man icke, hvar man skall stanna. I fråga åter om ett märke, som icke tillhör själfva uniformen utan exempelvis som en ring skulle sättas på fingret, föreställer jag mig, att härför inga som helst hinder ligga i vägen. Af såväl principiella som praktiska skäl kan jag sålunda icke förorda, att något märke sättes på våra uniformer, men jag vill framhålla min lifliga anslutning till nykterhetsverksamheten, som med rätta redan vunnit allt mer och mer beaktande inom armén, och jag hoppas och tror, att ett godt samarbete likaväl i detta som i andra afseenden skall komma till stånd mellan armén och folket i öfrigt.

Friherre Hermelin: Herr talman, mina herrar! Jag tillät mig begära ordet och upptaga kammarens tid egentligen för att i min ringa mån understryka vikten af de synpunkter den förste ärade talaren här under debatten framhållit. Vi hafva ju från statsrådsbänken hört vissa synpunkter anföras mot en sådan önskan, som den förste talaren antydt, synpunkter, hvilka jag

*Angående
anslag till
nya uni-
former.
(Forts.)*

för min del är den förste att uppfatta och respektera. Men jag ber dock att gent emot dessa erinringar få påminna herrarna om att i England, där nykterhetsverksamheten inom armén från höga vederbörandes sida på det allra lifligaste uppskattas och understöddes, de svårigheter, hvarom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nyss talat, öfvervunnits och fått underordna sig vikten af hvad man med denna anordning önskat vinna. Med andra ord: inom engelska armén är ett särskildt nykterhetsmärke på uniformen medgifvet, och icke blott detta, utan den engelska arméns stora nykterhetsförening har under flera år stått under ordförandeskap af öfverbefälhafvaren eller möjligen före detta öfverbefälhafvaren för de engelska trupperna lord Roberts. Icke nog med att inom engelska armén ett särskildt nykterhetsmärke är tillåtet, utan man har också från högsta ort velat visa sitt intresse för saken genom att tilldela de soldater och jag tror äfven officerare, hvilka under vissa år obrottsligt hållit sina nykterhetsförpliktelser, särskilda hedersmärken, hvilka af högsta vederbörande under stora högtidligheter till dem utdelas. Därest några liknande åtgärder äfven inom vårt land förr eller senare skulle komma att äga rum, tror jag, att nykterhetssaken inom armén mycket skulle vinna därpå. Mina herrar! Utan att vilja öfverdrifva vikten af denna anordning nödgas jag dock erinra herrarna om att saken är af så stor betydelse, att den icke kan bagatelliseras bort. Alkoholen står i fullkomligt fientlig ställning till vårt lefvande försvar, äfven då den njutes i mycket små doser. Genom en mängd noggranna rön, vunna inom indiska armén af befälhafvarne lord Wolseley och lord Kitchener, har framgått, huru öfverlägsna de soldater, som icke använda alkohol, äro äfven gentemot måttlighetsförbrukare såväl i fråga om träffsäkerheten i skjutning som i fråga om uthållighetsskjutning och marschprestationer. Dessa förhållanden hafva äfven varit föremål för en utredning af en svensk officer, och resultatet af hans rön hafva blifvit offentliggjorda på Svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran förslag och ådragit sig en ganska liflig uppmärksamhet både inom och utom landet. Detta arbete utkommer just i dagarna i tysk öfversättning och har, som sagdt, blifvit mycket beaktadt.

Detta beträffande den tekniska militärskickligheten. I fråga om disciplinen ställer sig saken i ännu mera flagrant belysning. Jag skall be att få erinra herrarne om ett officiellt uttalande af en utaf den engelska arméns mest lysande personligheter, härföraren lord Napier of Magdala. I ett officiellt intyg till en parlamentskommitté uttalar denne öfverbefälhafvare för de engelska trupperna i Indien följande: »Som svar på kommitténs förfrågan får jag meddela, att praktiskt taget måste jag hänföra alla disciplinförseelser bland dessa 18,000 man indiska trupper till måttlighetsförbrukarna. Absolutisterna hafva praktiskt taget icke

begått några disciplinära förbrytelser, eller noga taget på 1,000 moderatister måste jag hänföra i rundt tal 98 % af alla disciplinära förseelser och på 1,000 absolutister 2 % af de disciplinära förseelserna.» Då måste man erinra sig, mina herrar, att inom de engelska trupperna i Indien urvalet af folk är synnerligen noggrant. Man nöjer sig där endast med det allra bästa material på grund af de stora kostnader, som äro förknippade med truppernas underhåll, och det behöfves icke många upprepade förseelser, förrän den felande blir afskedad ur armén, *'discharged with ignominy'*, som termen lyder, detta för att upprätthålla den höga ståndpunkten inom trupperna, och dock ställer sig förhållandet mellan dessa båda kategorier, alkoholförbrukare, låt vara måttliga, och absolutister, i en så häpnadsväckande ojämn proportion som 98 procent till 2 procent. Ungefär liknande iakttagelser hafva också blifvit gjorda i Tyskland.

Man kan ju invända, att nykterhetsarbetet inom armén och flottan kan både fortfa ra och uppmuntras utan några sådana åtgärder, som de af den förste ärade talaren anbefallda. Detta är ju alldeles sant, men jag ber att få påminna därom, att denna sak, därest den skulle anses genomförbar, nog har sin mycket stora betydelse både såsom ett uttryck för samhörighet bland de unga män, hvilka sträfva för detta nationella och ideella mål, nykterhetens höjande och därmed det lefvande försvarets stärkande, och såsom ett stöd för de svaga.

Herr Pehrsson i Österby: Jag tillåter mig att i anledning af herr statsrådets yttrande peka på ett förhållande, som synes mig i någon mån redan hafva rubbat den enhetlighet i fråga om uniformeringen, som af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framhållits såsom önskvärd och hvars betydelse jag visserligen också inser. Det är nämligen de gula och blå axelsnören, som åtminstone användts förut och, såvidt jag kunnat se, ännu begagnas såsom ett tecken för dem, som hafva afslagt studentexamen. Studentexamen har ju icke något som helst med det militära att göra, utan synes mig vara en helt civil sak. Det förefaller mig alltså, som om principen redan sedan gammalt vore bruten, och jag tror icke, att ännu ett afsteg i nu ifrågakvande sak behöfver medföra olämpliga konsekvenser. Den här af mig begärda tillåtelsen synes mig tvärtom vara helt naturlig. Naturligtvis borde också, om det skulle tillåtas att använda ett sådant tecken, reglementsenligt föreskrifvas, huru det skulle se ut samt huru det skulle anbringas och bäras.

Herr Starbäck: Herr talman! Ehuru det icke alls är i afseende å nykterheten, som jag önskar tillåta mig göra en liten erinran, hoppas jag dock, herr talman, att kammarens ledamöter

*Angående
anslag till
nya uni-
former.
(Forts.)*

ursäka mig, att jag en kort stund tager deras tid i anspråk i en fråga, som verkligen hör till arméns uniformsväsen.

Det förefaller mig, som om höga vederbörande vid fastställandet af de nuvarande uniformsmodellerna icke uppfattat den betydelse, som man anser ligga i den vidtagna förändringen af uniformeringen. Jag hade under föregående riksdag tillfälle att i ett annat afseende fästa uppmärksamheten på denna sak, och jag tillåter mig nu också att här omnämna särskildt ett uniformsplagg, som synes mig så beskaffadt, att det alldeles strider mot den betydelse, som man velat hoppas ligga i den åsyftade förändringen. Denna betydelse skulle ju vara hvad man brukar kalla skyddande likhet, det vill säga trupperna liksom de enskilda individerna skulle så litet som möjligt afvika från terrängen och sålunda så litet som möjligt erbjuda ett mål för fiendens eld. Nu har, som jag tror, den bestämda modellen för arméns hattar fått ett utseende, som gör, att själfva ansiktet på soldaten måste framhållas som en synnerligen förträffligt anordnad prick på en skottafila. Visserligen är hattens färg grå i öfverrensstämmelse med den öfriga delen af uniformen, men man har ansett prydligheten fordra, att hattbrättena inunder målas blåa. Om herrarna se på våra soldater på gatan, finna herrarna, att mot det blå hattbrättet och mot den blå kragen på uniformsrocken framträder det hvita ansiktet på ett synnerligen tydligt sätt. Ännu mer blir detta fallet, när soldaten skall ligga i skyttelinje. Det enda, som synes, blir då ansiktet, omgifvet af den blå färgen.

Det kan ju möjligen tyckas en och annan, som om detta vore en bagatell. Men jag kan för min del icke finna, att det är en bagatell, utan tvärtom anser jag det vara en ganska viktig sak.

Om jag här tillägger, att, om jag icke är felaktigt underrättad, den blå färgen å underbrättet af hatten medför en ganska afsevärd kostnad — det har sagts mig, att den skulle uppgå till 50 öre pr hatt — så förstå herrarna, att man också kan anlägga en annan synpunkt på saken. 200,000 sådana hattar lära vara beställda i England — hvarför just i England vet jag icke, men det beror måhända på kostnadsfrågan — och 50 öre för en hvar af 200,000 hattar blir ju en icke alldeles oväsentlig summa.

Nu kan man ju gentemot dessa funderingar angående uniformens beskaffenhet säga, att, om det en gång behöfves, det ju är en mycket enkel sak att måla om dessa brätten och göra dem gråa igen. Ja, naturligtvis, men det kostar väl också 50 öre stycket, förmodar jag, och hela kostnaden bara för målningen blir då 200,000 kronor för de 200,000 hattarna.

Jag har naturligtvis, herr talman, icke något yrkande att göra, men jag har icke kunnat låta punkten gå förbi utan att göra denna anmärkning.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 36.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 37, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.*

Under denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1909 bevilja 830,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1909 besparas.

Utskottet hemställde emellertid, att Riksdagen måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1909 bevilja 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1909 besparas.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Nydal, som yttrade: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig att uttala något klander mot statsutskottet för det afprutningsförsök, som utskottet gjort i denna punkt, ehuru utskottets motivering — det måste jag dock säga — synes mig vara lika otillfredsställande, som den är kortfattad.

Det må gärna medgifvas, att det ur statsregleringssynpunkt kunde vara önskvärdt, att skytterörelsen ryckte fram i ett mera jämnt tempo, så att tillväxten i skyttarnes antal och den af skytterörelsens utveckling betingade stegringen i anslagsbehofvet vore lika stora det ena året som det andra. Men i så fall skulle jag för min del icke önska, att den årliga ökningen af anslagsbehofvet stannade vid 50,000 kronor, såsom utskottet synes anse lämpligast. Anse vi nämligen det frivilliga skytteväsendet vara en god och fosterländsk sak — och det göra vi väl alla — kunna vi icke annat än önska, att det må utveckla sig så snart och så kraftigt som möjligt, äfven om utvecklingen, såsom naturligt är, när det är fråga om en så fri rörelse som denna, icke låter sig i förväg regleras, så att den försiggår i samma proportion för hvarje år, och ehuru en stark utveckling måste medföra ett motsvarande större kraf på statskassan.

När man tar kännedom om skytteförbundens öfverstyrelses framställning, kan man icke neka, att behofvet af de åskade anslagen är åtminstone i de flesta och viktigaste punkterna tydligt ådagalagdt, och man måste beklaga, att Kungl. Maj:t funnit sig, naturligtvis af finansiella skäl, nödsakad att nedsätta de belopp,

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

öfverstyrelsen begärt till så betydelsefulla och behjärtansvärda ändamål som de fältmässiga skjutöfningarna, ammunitionsbidraget och årsunderstödet åt skyttarne och därigenom sannolikt äfven understödet för ordnande af skjutbanor. De afprutningar Kungl. Maj:t gjort äro nog icke ägnade att uppmuntra den frivilliga skytterörelsen. Men ännu mindre kan detta sägas om den ytterligare nedprutning, som statsutskottet föreslagit. Skulle Riksdagen besluta i enlighet med utskottets förslag, komme ett sådant beslut helt visst att bereda skytteförbunden och skytteföreningarna afsevärda svårigheter samt framkalla en stor och allmän förstämning inom våra skyttekretsar.

Jag ber att särskildt få betona det stora behovet af understöd till skjutbanorna. Öfverstyrelsen framhåller i sin skrifvelse, att de anslagna tillgångar, som varit tillgängliga för anordnande af skjutbanor på grund af skytteväsendets utveckling samt nödvändigheten af att ombygga äldre skjutbanor, hvilka icke passade för de nya eldhandvapnen, för hvarje år visat sig otillräckliga. Ett stort antal ansökningar från skytteföreningar och skytteförbund har därför år från år måst bordläggas, hvarigenom de sökande ofta under ett helt år fått vänta på ersättning för af dem utlagda kostnader. »Dylika förhållanden måste naturligtvis verka hämmande på skytteverksamheten», säger öfverstyrelsen med all rätt. Det är nämligen fara värdt, att på detta sätt det enskilda nitet och intresset, hvarpå denna rörelse i så väsentlig mån måste baseras, i längden skall slappas och förtröttas. Anläggningen af en skjutbana lär i genomsnitt kosta 6—800 kronor, och då en skjutbana är första villkoret för att en skytteförening skall kunna börja sin verksamhet, men understöd på grund af statsanslagets otillräcklighet ej kan erhållas förr än påföljande år, måste medlen förskottas, och därtill måste den enskilda offervilligheten anlitas. Ju längre tid det dröjer, innan förskottet ersättes, desto svårare blir det gifvetvis att få några personer, som äro villiga att här träda hjälpende emellan. Det är för att om möjligt uppnå en välbehöflig jämvikt mellan anslagstillgång och anslagsbehof, som öfverstyrelsen ingifvit sin hemställan om ett extra anslag af 60,000 kronor till understöd för anordnande af skjutbanor.

Deltagandet i de frivilliga skjutöfningarna har hos oss vunnit en storartad utveckling, och detta är ett glädjande förhållande. Men vi få å andra sidan icke glömma, att detta deltagande är förenadt med afsevärda enskilda uppoffringar både af penningar och tid. Sålunda har en under år 1907 på föranstaltande af skytteförbundens öfverstyrelse företagen utredning gifvit vid handen, att för år 1906 skytteföreningarnas utgifter för skytteverksamheten uppgått till närmare 3 millioner kronor, under det att för samma år statsanslaget endast utgjorde 600,000 kronor. Här- till komma alla kostnader, som den enskilde skytten måste vid-

kännas och hvaröfver det är omöjligt att erhålla fullständiga uppgifter.

Det är ju tydligt, att, om det allmänna intresset skall i längden kunna hållas uppe i jämnhöjd med de kraf, som ställas på den enskilda offervilligheten, staten måste bevilja de medel, som äro nödvändiga för skytterörelsens tidsenliga ordnande och bedrivande och som man icke rimligen kan begära, att föreningarna och skyttarna, hvilka icke i sina led räkna många rika män, skola släppa till.

Det hade ju varit önskligt, att skytteväsendet kunnat erhålla det anslagsbelopp, som öfverstyrelsen visat vara för ändamålet nödvändigt. Men då det nu icke finnes någon utsikt därtill, får man vara nöjd, om Riksdagen beviljar det, som Kungl. Maj:t har äskat, och jag hoppas, att åtminstone denna kammare icke skall säga nej därtill. Detta anslagsäskande torde vara det populäraste bland alla anslagsäskanden, som förekomma på fjärde hufvudtiteln, och Andra Kammaren skall helt visst unna sina raska och duktiga skyttar den glädjen att få se det högre anslaget beviljadt. Jag är också öfvertygad om att kammaren genom att bevilja det högre beloppet skall bereda de ärade statsutskottsledamöterna från denna kammare en sann tillfredsställelse, ty trots den officiella sparsamhetsminen, som kläder dem så väl, tror jag, att de icke ogärna skulle se, om de i ett fall sådant som detta blefve öfverröstade.

Jag skall sålunda, herr talman, anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Med herr Nydal förenade sig herrar *Hjärne, Vahlquist, Beckman* i Linköping, *Kjellberg, Karlsson* i Göteborg, *Asker, Svensson* i Skyllberg, *Jansson* i Kalmar, *Persson* i Killebäckstorp, *Petrén, Svallingson, Olsson* i Blädinge, *Pettersson* i Bjälbo, *Gustafsson* i Mjölby, friherre *Hermelin, Fornander, Hildebrand, Johansson* i Rönna, *Hörnstén, Öberg, Hagström, Bromée* i Billsta, *Sundin, Enander, Zimdahl, Sædén, Centerwall, Lindh* i Gäfle, *Kvarnzelius, Eriksson* i Rödsta, *Olsson* i Älfdalsåsen, *Gustafsson* i Sjögesta, *Rune, Ericsson* i Alberga, *Persson* i Plöninge och *Mallmin*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Den föregående talaren nämnde, att här vore fråga om det populäraste af de olika anslagskrafven under fjärde hufvudtiteln. Detta känner jag också till. Men som jag icke sträfvar efter popularitet, har jag icke kunnat underlåta att ställa mig på den ståndpunkt, som statsutskottet intagit.

Oaktadt jag hyser den åsikten, att det frivilliga skytteväsendet är till mycket stort gagn, tror jag likväl, att vi icke göra detta skytteväsen någon egentlig nytta genom att forcera anslagsbeviljandet så mycket som här är ifrågasatt. Jag tror, att det frivilliga skytteväsendet far bättre af att vederbörande någorlunda

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

veta, hvilka anslagsökningar de kunna få år efter år, och man kan, tycker jag för min del, icke säga, att det är knusligt, om Riksdagen, såsom statsutskottet föreslagit, beviljar 800,000 kronor, Något skäl att föreslå höjning i år med mer än 50,000 kronor lär icke finnas.

Jag misstänker, att en del personer i framtiden skola komma till insikt om att Riksdagen gjort klokare i att hålla anslaget vid ett rimligare belopp än här föreslås. Man talar om de stora utgifter, som kräfras för skytterörelsens utveckling och särskildt om kostnaderna för anordnandet af skjutbanor. Men fortfarande komme ju att därtill anslås 141,600 kronor, och om den sammanlagda årliga förhöjningen uppgår till 50,000 kronor, tycker jag, att detta skulle kunna räcka tämligen bra. Jag tror, att det är nödvändigt, att, innan vi gå alltför långt på den inslagna vägen, vi öfva litet mera kontroll öfver huru det går till. Öfverstyrelsen handskas ju med penningarna ungefär som den vill. Jag tror verkligen för min del, att det af utskottet föreslagna anslaget är rimligt, och jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Det är ju en ganska sällspord företeelse, en hufvudtitel, som på detta sätt lägges fram för Riksdagen utan några som helst reservationer. Men å andra sidan få vi väl erkänna, att vederbörande vid uppgörandet af sitt förslag hafva visat en ganska stor återhållsamhet, och det är nog därjämte så, att jämväl inom de nuvarande anslagens ram ett ganska fruktbringande arbete kan utföras.

Ett af de områden, där ett sådant arbete till fosterlandets gagn utföres, är skytteväsendet. I det tysta har detta storartade arbete gått fram och tagit proportioner, som enligt hvad vi nyligen i tidningarna sett hafva tillvunnit sig uppmärksamhet äfven utom vårt lands gränser. Det är i den allra eminentaste grad ett fosterländskt arbete, detta. Man häpnar i sanning inför den offervillighet, som visas utaf våra skyttar. Redogörelserna för skytteverksamheten under de två senaste åren hafva visat, att under hvardera af dessa år hafva lossats omkring 12 millioner skarpa skott, en siffra som är mer än dubbelt så stor som det obligatoriska antal skott, hvilket under samma tid lossats inom hela vår svenska armé. Och detta resultat, mina herrar, har vunnits med de mest betydande ekonomiska uppoffringar, hvilka äro så mycket mer förtjänta af beaktande, som det i regel ingalunda är de rikaste utan tvärtom de små i samhället, som på detta sätt lägga sin fosterlandskärlek i dagen. Efter en beräkning af 10 öre pr skott — jag räknar då icke endast den ersättning, som kräfves för själfva patronen, utan äfven hvad därutöver erfordras för en hel del andra utgifter, hvilka äro förenade med att vara skytt — motsvara de aflossade skotten en utgift af omkring 1,200,000 kronor. Det af statsmedel utgående

understödet till skytteföreningarna, hvilket som bekant utgör 2 kronor jämte ett ammunitionsbidrag af 3 kronor 25 öre per skytt, motsvarar endast omkring 500,000 kronor. Alltså, det är med 700,000 kronor endast till skjutningarna, som våra i regel fattiga skyttar bidraga för att utbilda sig till att deltaga i fosterlandets försvar.

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

Såsom ett belysande exempel vill jag erinra om den mycket uppmärksammade fältskjutning, som i dagarna ägt rum i Uppsala-trakten mellan skyttar, tillhörande Stockholms läns och Uppsala läns skytteförbund. Där har i regeln hvarje skytt förbrukat 100 skott och därutöfver bekostat resa, logi och föda under de två å tre dagar, som skjutningarna pågingo. Därtill kommer naturligtvis också minskad arbetsförtjänst. Nu gäller det ju för våra skytteföreningar att söka åvaga-bringa den allmännare anslutning till skytterörelsen, hvilken så länge varit ett önskemål för alla, som intressera sig för skytte-väsendet. Men om icke det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget rörande denna sak vinner understöd af Riksdagen, är det fara värdt, att vid den allmännare anslutning, som är att förvänta, åtskilligt, som spelar in i skytterörelsen, måste vidkännas en reduktion.

Det är ytterligare en omständighet, som därvidlag är att taga i beaktande, men som hittills icke talats så mycket om, och det är de mycket vidlyftiga fältskjutningar, som nu allt mer och mer anordnas af våra skytteföreningar och som alltmer ingå som ett led i dessas utbildningsöfningar. Dessa fältskjutningar kräfva stora utgifter och dessutom, såsom jag nyss nämnde rörande Uppsalafältskjutningen, ett stort antal skott.

Då nu medkammaren, efter hvad det nyss meddelats mig, fattat sitt beslut uti denna punkt i enlighet med det af Kungl. Maj:t framställda förslaget, alltså bifallit äfven förhöjningen å 30,000 kronor, synes det mig, som om det skulle vara föga värdigt för oss, hvilka ju stå närmare det lager af svenska folket, som utgör kärnan i våra skytteföreningar, ifall vi skulle afslå denna förhöjning. Jag vill erinra om, att i ett partiprogram, som omfattas utaf, jag skulle tro, ett rätt stort flertal uti denna kam-mare, har det uttalats, att ett väl organiseradt frivilligt skytte-väsende är ett viktigt underlag för ett lands försvar och därför bör kraftigt uppmuntras. Det är för att söka att i någon mån bidraga till en sådan kraftig uppmuntran af denna stora foster-ländska sak, som jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Söderberg i Hobbarn: Herr talman, mina herrar! Jag vill för min del icke förneka skytterörelsens berättigande och den fosterländska betydelse, som den har i vårt land, men efter de instämmanden, som följde på den förste ärade talarens an-förande här, vill jag säga min mening om denna sak.

Jag vill då först uttala ett tack till statsutskottet, som ju

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

söker att spara på statens medel, där sådant går för sig. Men det är dock ganska otacksamt för ledamöterna af statsutskottet att förfara så, ty alltid mötas de med den invändningen ifrån något håll: ja, nog skola vi spara, men icke på denna punkt. På samma sätt heter det nu: här är icke lämpligt att spara, ty, såsom nyss blifvit antydt, gäller det här ett anslag, som är mycket populärt bland folket ute i landet, och här skall man då för all del icke söka att spara. Jag vill likväl hemställa till kammarens ledamöter, om det verkligen kan läggas statsutskottet till last, att det i detta fall velat pruta af 30,000 kr., då det villigt gått med på en höjning af 50,000 kr., nämligen från 750,000 till 800,000 kr. Jag tror, såsom också den ärade representanten för statsutskottet nyss yttrade, att man bör vara försiktig äfven på detta område, så att man kan öfvervaka och kontrollera de anslag, som Riksdagen beviljar.

Nu sade den siste ärade talaren, att Första Kammaren afslagit utskottets hemställan och bifallit Kungl. Maj:ts proposition, och det skulle naturligtvis vara ett skäl för oss här i kammaren, att vi, som i alldeles särskild mening måste anses vara folkets representanter, böra följa medkammaren i detta afseende. Ja, det kan ju visserligen så vara, men jag håller före, att man bör se hvarje fråga ur den synpunkt, som i alla afseenden kan vara den mest gagneliga. Vi ha ju alltid den ekonomiska synpunkten, hvarur hvarje fråga bör ses, och äfven ur den synpunkten böra vi väl skärskåda denna fråga.

Jag håller före, att den frivilliga skytterörelsen framför allt bör vara en fri sak. Den bör vara en folkets sak och framför allt hvila på en frivillig, ekonomisk grundval, så att vi icke alltför mycket draga in denna rörelse i den fjärde hufvudtiteln genom att under denna hufvudtitel bevilja mycket stora anslagssummor för nämnda ändamål. Skulle det ske, då tror jag, att vi ha för-ryckt denna rörelse från sitt ursprungliga läge, och därför anser jag, att det icke skulle vara klokt att alltför hastigt höja detta anslag.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, herr talman, som jag anser, att kammaren med tacksamhet emot utskottet bör bifalla den utaf utskottet gjorda hemställan om beviljande af ett anslag å 800,000 kr. till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Herr Kjellén: Då jag instämt med den förste ärade talaren, har jag redan förklarat mig godkänna hans motiv och anslutit mig till det yrkande, som han här framställde. Jag vill nu endast med ett par ord sekundera honom.

Jag förstår mycket väl, att man i dessa tider med dess svällande budgeter måste vara försiktig, och jag kan också mycket väl inse, att statsutskottet, som har en sådan massa ärenden på sitt bord, uti en fråga som denna kan stanna på en sådan stånd-

punkt som den, att ökningen utaf detta årliga anslag bör vara regelbunden. Det är också klart, att man från skytteintressets synpunkt måste vara tacksam äfven för det, som utskottet här föreslagit. Men jag kan icke hjälpa, att, då statsutskottet här velat begränsa sin välmening till en viss bestämd summa för hvarje år, detta påminner mig om en ståndpunkt, som en gång lär ha kommit till uttryck i fråga om en enskild järnvägsanläggning, nämligen att man skulle lägga en station på hvarje mil, icke mer eller mindre, vare sig stationerna på detta sätt komme att ligga i bygd eller obygd. En sådan rent yttre — eller kanske jag får säga byråkratisk — synpunkt, som går ut på att iakttaga precis lika långa sträckor vid frammarschen, kan väl dock icke få vitsord gentemot verkligt praktiska skäl. Och det kan väl icke vara praktiskt att belägga en frivilligt frambrusande rörelse med ett sådant band, som att den måste hålla sig inom gränsen af ett visst, på förhand för hvarje år bestämdt penningebelopp. Huru skola för öfrigt de olika kommunernas intresserade män, som vilja ägna sig åt skyttesaken, i hvarje fall veta, om denna gräns är uppnådd eller icke under det pågående året? Är det då icke bättre, att staten sätter sig i efterhand med sin uppmuntran och låter rörelsen utveckla sig utan sådana yttre band? Vi äro alla ense om — det behöfver man knappast här upprepa — att det gäller ett verkligt fosterländskt intresse, icke minst ur rent social synpunkt. En hvar, som kommer i beröring med skytteväsendet, vet också, att det i skyttarnes led finnes en verklig entusiasm. Men det är fara värdt, att just entusiasmen, det som gör rörelsen frivillig, skall komma att försvagas, om skyttarna få det intrycket, att man från statsmakternas sida icke har verkligt intresse för deras sak. Sålunda har jag förspott, att det inom skyttarnas led förefinnes en viss misstämning gentemot kungl. arméförvaltningen, i det att man fått det intrycket, att där icke visats nog intresse eller tillmötesgående, då det gällt att hjälpa skyttarna vid deras öfningar ifråga om uthyrning af kronans persedlar o. d. Jag tror, att det skulle vara synnerligen viktigt för själfva saken, om alla sådana intryck från myndigheternas och statsmakternas sida kunde förebyggas, och jag håller före, att det därför vore för saken gynnsamt, om Riksdagens Andra Kammare liksom Första Kammaren här ville icke så mycket hålla på en viss rytm eller takt, utan öka tempot i samma mån som den frivilliga skytterörelsen går framåt.

Det sades nyss, att denna utveckling bör vara folkets sak. Ja, visserligen, men det kan hända, att den en gång blir en hela rikets sak under onda och oblida eventualiteter. Äfven förden-skull bör man enligt min öfvertygelse söka göra hvad göras kan uti detta fall.

Jag ber, herr talman, att då intet högre anslag här kan komma

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.*

(Forts.)

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.* ifråga, få instämma i yrkandet på bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Den förste talaren här i dag uttalade en förundran öfver, att statsutskottet varit så enigt beträffande fjärde hufvudtiteln, att icke en enda reservation vid densamma afgifvits, och tillika uttryckte han sin ledsnad öfver, att utskottet icke kunnat vidtaga några nedsättningar i de anslag, som begärts under denna hufvudtitel. Här är dock en punkt, där utskottet varit enigt om att föreslå en nedsättning. Men den ärade talaren kan, liksom äfven utskottet i sin helhet, lätt göra den erfarenheten, att det är icke mycket lönt att föreslå några nedsättningar, ty då kommer man i korus och yrkar på det högre anslaget. Det är således alldeles fruktlöst att försöka sig på någon sänkning af ett anslagsbelopp.

Nu undrar jag likväl, huruvida icke med den anslagssumma, som utskottet här ifrågasatt, behofven på detta område borde för nästa år kunna anses blifva tillgodosedda. Utskottet har i alla fall tillstyrkt en höjning af det nu utgående anslaget till skytteväsendet med icke mindre än 50,000 kr. På hvilka punkter skulle nu denna nedsättning med 30,000 kr. komma att träffa? Jo, endast i afseende å anslaget för ordnande af skjutbanor m. m. Där har en nedprutning ansetts kunna ske. Men likväl har för anordnande af skjutbanor, såsom förut antydts, tillstyrkts en förhöjning i det förut utgående anslaget å 14,000 kr. Då synes det mig, som om behofvet äfven i den delen skulle för nästa år vara tillgodosedt.

Nu säges det, att en sådan god fosterländsk idé, som denna, är det ju skäl att på alla sätt understödja. Här bör man icke vara njugg. Men jag hemställer dock till enhvar, om det kan kallas njugghet, då man här föreslår att bevilja ett anslag af 800,000 kronor för detta ändamål. Det är i alla fall en frivillig idé detta, låt vara att det är en fosterländsk idé, och en frivillig idé kan man ganska lätt göra loj och liknöjd därmed att man lämnar alltför frikostiga anslag. Om det vore så, att denna idé vore stadd i tillbakagång, ja, då tycker jag, att man skulle på allt sätt söka hjälpa den och med högre anslag hålla den uppe. Men nu är idén tvärtom stadd i framåtgående alltjämt — det framgår af den lämnade redogörelsen — och det under förhållanden, som hittills existerat och med de anslag Riksdagen hittills lämnat. Men nu kommer man i alla fall och vill hafva högre anslag, midtunder det att denna fosterländska idé växer och går framåt. En dag kommer nog, och den lär väl icke vara så långt aflägsen, då det blir en tillbakagång. Huru tro herrarna, att man då skall kunna hålla den uppe! Genom anslag? Då duger icke detta medel längre, om vi gå på som man här påyrkar.

Först sedan en tillbakagång inträdt, då tror jag tiden är inne att öka anslaget, men icke nu, under det rörelsen är i uppsving.

Nu säges det, att det är en ofantligt dyrbar och stor uppoffring, som de enskilda skyttarne få göra både i tid och penningar genom att deltaga i denna rörelse. Ja, låt vara att så kan synas. Men om man varit i tillfälle att iakttaga, huru medlen användas, kan man nästan råka i åtnjutande af så stort statsanslag, som de faktiskt få. Det är icke nog med statsanslag, utan landstingen anslå här och hvar medel till skytterörelsen, och jag är viss om, att, därest herrarne ville närmare granska de enskilda skytteföreningarnas räkenskaper, skulle herrarne finna, att understöden äro så afsevärda, att man kan falla i förundran öfver att vederbörande anslagsgifvare äro så frikostiga.

Jag för min del anser, att utskottet i denna del har varit alldeles tillräckligt frikostigt. Jag har här i Riksdagen uttalat mig till förmån för denna skytterörelse — och jag gör det äfven nu — men jag tror dock icke, att man gagnar denna sak genom att på detta sätt undan för undan ge hvad som begäres. Låt den frivilliga idé, som bär upp denna sak, låt den växa ut, och jag är säker om att denna rörelse skall gå framåt. Men, därest man, såsom hittills skett, undan för undan höjer anslaget, så kommer det en tid, då man måste reglera förhållandena och se till att medlen användas annorlunda än hittills, och det kan hända, att man då äfven får snöra till gränserna för skjutöfningarna m. m. Då kan det inträffa, att åtskilliga draga sig tillbaka och att en och annan skjutbana får stå alldeles utan användning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag, och jag vill tillika nämna, att för den händelse utgången af propositionsframställningen därtill skulle gifva anledning kommer jag att begära votering i denna punkt.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Lindvall*: Då jag anser, att hvad statsutskottet här enhälligt föreslagit är det lämpligaste, vill jag också vara med därom, men då jag icke kom att instämma med herr *Hans Andersson* i Nöbbelöf i hans yrkande, så ber jag nu att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

I detta yttrande instämde herr *Johansson* i Jönköping.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet *Malm*: I likhet med mina företrädare i ämbetet anser jag, att den frivilliga skytterörelsen är af allra största betydelse för vårt försvar och att den förtjänar att kraftigt understödjas. Jag inskränker mig därför till att framhålla önskvärdheten af att Kungl. Maj:ts

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

förslag måtte vinna bifall. Men hvarför jag icke lifligt och eftertryckligt framhåller detta, beror därpå, att jag för min del respekterar ett enhälligt statsutskott. Jag vill dock hafva sagt, att från min synpunkt sedt vore det synnerligen önskligt, om Kungl. Maj:ts förslag vunne bifall.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag är en varm vän utaf en utveckling i god riktning af den frivilliga skytterörelsen i vårt land och ingen kan högre än jag önska, att denna skytterörelse måtte utveckla sig uti en sant fosterländsk riktning. Då först kan den i farans stund komma till nytta vid vårt lands försvar. Jag är däremot icke lika öfvertygad som många utaf dem, hvilka under denna öfverläggning uttalat sin mening i den riktningen, att denna skytterörelse endast är att prisa och att den icke skulle ha att uppvisa annat än endast ljusa sidor. Tyvärr måste jag på grund af egen erfarenhet säga, att nog finnes det någon skuggsida där också.

En ärad talare sade, att denna rörelse utvecklats sig i allra största tysthet och anspråkslöshet. Ja, det må vara hans erfarenhet. På andra orter kan man kanske säga, att det är annorlunda; där kanske man med fullt fog kan säga, att denna rörelse gör icke så litet buller af sig. Särskildt vill jag därvid fästa uppmärksamheten på att ofta ha dessa skytteföreningar eller skyttesällskap festliga tillställningar, som ingen något mera betänksam person gärna kan godkänna. Dessa tillställningar äro vanligtvis arrangerade så, att de pågå icke allenast halfva dagen, utan också hela den därpå följande natten. All ungdom nära nog i orten omkring samlas till dessa festligheter för att dagen därpå vara obrukbar för allt nyttigt arbete. Skytteföreningarna borde efter min mening afhålla sig från sådant. Då skulle helt säkert skytterörelsen ute i Sveriges bygder vinna större anslutning och mera tillit än hvad nu å vissa orter är förhållandet. Härmed vill jag dock icke hafva sagt annat än att jag hoppas och tror, att denna skytterörelse är och skall blifva god — öfver hufvud taget sedt. Men skall den bli till verkligt gagn, bör där bedrivas ett allvarligt arbete och bör den besjålas af en allvarlig sträfvän och den får icke uppblandas med sådana saker, som, efter min mening, icke höra skytterörelsen till.

Nu klagas det öfver att man icke får nog stora anslag till den frivilliga skytterörelsen, och denna klagan har försports år efter år. Men här finnas helt säkert flera än jag kvar i kammaren, som erinra sig, hurusom detta anslag ifrån början utgick med ett ganska ringa belopp och småningom vuxit så, att det nu uppgår till 800,000 kronor årligen, och såvidt jag känner äro vi icke annat än beredda på att en ökning, och till och med en årlig sådan, i fortsättningen skall äga rum. Kan man då icke vara tillfreds, när man ser, till hvilket högt belopp man redan kommit och

huru betydlig äfven den summa är, med hvilken Riksdagen, enligt mitt förmenande, är beredd att ärligen höja detta anslag? Hvem är det i alla fall bland alla dem, som göra anspråk på statens mellankomst, som får allt hvad de önska? Litet hvar får väl vidkännas någon nedprutning, och det synes mig därför, som om detta i någon mån bör bli förhållandet äfven hvad beträffar den frivilliga skytterörelsen.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hazén, Räf, Risberg, Johansson* i Öja och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Palme: Herr talman! Jag ser mig nödsakad att inlägga en kort och vördsam protest mot en viss del af hvad herr vice talmannen här yttrat.

Det må väl vara sant kanske, att på ett eller annat håll oegentligheter af den natur, som han antydt, kunna ha ägt rum, men att generalisera, att allmänliggöra sådana oegentligheter och därpå grunda en dom öfver hela det svenska skytteväsendet, tror jag är förtjänt af en gensaga. Jag föreställer mig, att likasom det svenska skytteväsendet tillfört vårt land ett tillskott i försvarskraft har också skytterörelsen i stort sedt gifvit vårt folk ett tillskott i sedlig kraft, och det är därför jag har velat inlägga denna gensaga.

Herr Staaff: Herr talman! Det är visserligen sant, som herr vice talmannen säger, att de, som önska statsanslag, få åtnöja sig med afprutningar i det ena och det andra fallet, men det är ju vi, som sitta här i Riksdagen, som ha att bestämma, hvar afprutningarna äro skäligen och välgrundade och hvar de icke äro det. Då vill jag för min del säga det, att jag icke kan finna, att en afprutning är välgrundad, när det gäller ett sådant anslag som detta, för ett ändamål på hvilket man ur många synpunkter måste sätta det allra största värde. Icke minst synes det mig vara af stor vikt, att statsmakterna icke nedslå den stora benägenhet att frivilligt tjäna landets försvar, som på de senare åren allt mer och mer framträdtt hos en del af landets ungdom. Detta är så mycket nödvändigare, som man på andra håll finner uttryck af en, efter min mening, förskräckande försvarsnihilism. Om man anser, att vårt försvar är nödvändigt att upprätthålla, och den åsikten har jag för min del — ehuru jag också, såsom bekant, har den åsikten, att det jämväl är nödvändigt att förfara ganska skarpt med vårt försvars oarter — om man har den uppfattningen, då vore det väl bra underligt, ifall man skulle ställa sig afvisande mot det, som, åtminstone efter min uppfattning, är det viktigaste af allt i ett litet lands försvar, nämligen det fri-

*Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
anslag till
det frivilliga
skytte-
väsendet.
(Forts.)

villiga arbetet i försvarets tjänst. Det går icke att försvara ett litet land allenast med ett, om jag så må säga, mekaniskt försvar; det, som framför allt måste finnas där, det är sinnenas villighet. Vid sådant förhållande kan jag icke fatta, hvarför utskottet just på denna punkt insatt sitt sparsamhetsintresse, och ehuru jag i likhet med herr chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet också kan hysa en viss respekt för statsutskottet, så anser jag dock, att det måste vara måtta i allt och alltså äfven med den respekten.

I motsats således till herr vice talmannen och med anslutning till den siste talarens uppfattning, att de fel, som vice talmannen tillvitade skytterörelsen, icke annat än mera undantagsvis behäfta densamma, får jag därför — på samma gång jag uttalar min lifliga önskan, att dessa till äfventyrs befintliga fel måtte af dem, som vederbör, på det skarpaste motarbetas och bortarbetas — yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Med herr Staaff instämde herr *Kronlund*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr vice talmannen begärde emellertid votering; och blef i följd häraf nu uppsatt, justerad och godkänd denna voteringsproposition:

Kungl. Maj:ts

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 37:e punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, bifaller Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 95 ja, men 109 nej, hvadan utskottets hemställan blifvit af kammaren bifallen.

Herr vice talmannen öfvertog nu ledningen af kammarens förhandlingar.

Punkterna 38—41.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43 och 44.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Efter det herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om det årliga anslag af 300,000 kronor, som från riksgäldskontoret utgår till Hans Maj:t Konungen. *I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående årligt anslag.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 175, hade herr F. W. Thorsson föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära utredning angående de omständigheter, som vore förknippade med tillkomsten af det årliga anslag af 300,000 kronor, som utginge till Hans Maj:t Konungen i enlighet med Rikets Ständers skrifvelse den 2 augusti 1815, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte framlägga förslag till sådan öfverenskomelse med Hans Maj:t Konungen, att efter dennas fullgörande ifrågavarande anslag icke vidare måtte från riksgäldskontoret utgå.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Thorssons förvarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Thorsson yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har i min motion begärt utredning angående de omständigheter, som äro förknippade med tillkomsten af det årliga anslag af 300,000 kronor, som utgår till Hans Maj:t Konungen i enlighet med Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 2 augusti 1815.

Statsutskottet, som behandlat detta ärende, har slutat sitt utlåtande med ett afstyrkande. Då statsutskottet citerat det hufvudsakliga af 1815 års kungl. proposition, hvarpå detta beslut grundar sig, och därvid kommit till det af mig nyss nämnda resultatet, så må det tillåtas mig att något ingå i granskning af detta ärende, i de punkter, som äro berörda i utskottets motivering och i hvad dessa äro i utlåtandet aftryckta.

Statsutskottet säger, att det för sin del finner det vara till fullo ådagalagdt, att konung Karl XIV Johans arfvingar enligt

I fråga om 1810 års successionsordning äro lagligen berättigade att uppbära ett till Hans Maj:t Konungens utgående årligt anslag. 1810 års successionsordning äro lagligen berättigade att uppbära ifrågavarande årliga anslag af 300,000 kronor; och med afseende härå synes någon ytterligare utredning i denna fråga, på sätt af motionären föreslagits, icke vara af behovet påkallad».

(Forts.)

Den första punkten af den i utlåtandet aftryckta kungl. propositionen af år 1815 afhandlar, att Kungl. Maj:t personligen och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen, genom ett aftal med England, af det engelska majestätet erhållit ön Guadeloupe såsom en *personlig vångåfva*, och det framgår till och med, att det engelska majestätet skulle tillåtit sig att *värdesätta* den *svenska kronan*, å ena sidan, och de *dotationer*, å andra sidan, som dåvarande kronprinsen ägt *före sitt tillträde till den svenska kronan*. Jag skall nu icke inlåta mig på något bedömande af denna fråga, ty därtill saknar jag nödiga förutsättningar; härför fordras en historisk kunskap, som jag för min del, med den undervisning jag fått, icke äger.

Emellertid har frågan om Guadeloupes afträddande till Sverige eller dess Konung och den senare försäljningen af densamma varit föremål för synnerligen lifliga utläggningar och tolkningar, en naturlig sak, då i samband härmed står frågan om den årliga utbetalningen af dessa 300,000 kronor, hvilka utgöra ränta på det ifrågavarande försäljningskapitalet. Jag har blifvit satt i tillfälle att taga del af det aktstycke, hvarpå hela denna öfverenskommelse grundar sig, och jag får säga, att denna icke öfverensstämmer med den uttolkning, som 1815 års regering tillåtit sig göra af densamma. Jag tillåter mig citera 1815 års regerings sammanfattning af traktaten; den lyder:

»Uti den med Hans Stor-Britanniska Maj:t den 3 mars 1813 afslutade allianstraktat afträddes ön Guadeloupe till Kungl. Maj:t och dess efterträdare på svenska tronen enligt successionsordningen af den 26 september 1810, emedan Hans Stor-Britanniska Maj:t igenom öfverlämnande af den franska koloni, såsom varande en ultramarinsk besittning, trodde sig finna ett sätt att visa sin personliga tillgifvenhet för Kungl. Maj:t och Hans Kungl. Höghet Kronprinsen och att hålla den sistnämnde, åtminstone till en del, skadelös för de förluster af dotationer och annan egendom, som Hans Kungl. Höghet, sedan han kallades till svenska tronföljden, lidit igenom det politiska system, som Sverige antog, och den afsägelse, som blef honom ålagd i dess åt Rikets Ständer afgifna försäkran.

Då sedermera ön Guadeloupe afträddes till Frankrike, skedde sådant ej med annat villkor, än att engelska ministären försäkrade Hans Maj:t om ett skadestånd, och det var igenom en den 13 därpåföljande augusti i London afslutad traktat, som Kungl. Maj:t samtyckte att, såsom motsvarande ersättning, emottaga 24 millioner francs.»

Då frågan i närvarande stund ligger framför oss i en annan belysning, än den låg för 1815 års män, har jag dristat

mig begära en utredning, i dess ännu många dunkla punkter, men 1908 års Riksdags statsutskott säger, frågan är så tydlig och klar, därom behöfver man icke i ringaste mån resonera, utan med samma tillförsikt, som 1815 års Riksdag fattade sitt beslut, kan 1908 års Riksdag sanktionera detsamma.

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående årligt anslag.
(Forts.)

Jag har, som jag förut omnämnt, satts i tillfälle att taga del af den del af aftalet emellan å ena sidan det Engelska och å andra sidan det Svenska Maj:tet, hvarigenom ön Guadeloupe tillförsäkrades det Svenska Maj:tet eller Svenska Kronan. Uti artikkel 5, som afhandlar detta ärende, heter det så här:

»Till följe af den fasta och säkra borgen öfver varaktigheten af Deras så politiska som handelsförbindelser, hvilken de begge Höga Contraherande Delarna önskat gifva hvarandra, vill Hans Stor-Britaniska Maj:t, lifvad af sin önskan att lemna åt sin Allierade tydeliga bevis af Sin uppriktiga vänskap, samtycka att afträda åt Hans Maj:t Konungen af Sverige och åt dess Efterträdare på Svenska tronen, enligt den Successionsordning, som blifvit den 26 September år 1810 af Hans Svenska Maj:t och Svea Rikets Ständer upprättad, besittningen af Guadeloupe uti West-Indien, och att öfverlämna åt Hans Svenska Maj:t all den rätt, Hans Stor-Britaniska Maj:t äger till denna Ö, sådan Hans Maj:t den nu besitter. Denna koloni skall öfverlemnas åt Hans Maj:t Konungens af Sverige Befullmäktigade under loppet af Augusti månad innevarande år eller 3 månader efter Svenska truppernas landstigning på fasta landet, i enlighet med de villkor, som blifvit öfverenskomne emellan de båda Höga Contraherande Delarne, genom den särskilda Artikeln, som finnes bifogad vid närvarande Traktat.»

Artikeln VI lyder: »Såsom en följd af hvad i förenämnde Artikel blifvit beslutet, förbinder sig Hans Maj:t Konungen af Sverige att förunna, under loppet af 20 år, räknadt ifrån utväxlingen af denna Tractats ratifikationer, åt Hans Stor-Britaniska Maj:ts Undersåter nederlagsfrihet uti Götheborgs, Carlshamns och Stralsunds hamnar (så snart denna senare stad återkommer i Svensk ägo) för alla produkter och handelsvaror, antingen ifrån Stora Britanien, eller dess Colonier, lastade på Svenska eller Engelska skepp. För ofvannämnde producter eller varor, antingen de äro af sådan beskaffenhet, att de kunna i Sverige införas och förtullas, eller att deras införsel der är förbjuden, skall en nederlagsafgift utan undantag betalas, af en för hundra af varans värde vid införseln, och till samma belopp vid utförseln. För öfrigt skola i allt hvad som har afseende på detta ämne, Allmänna Reglementen och förordningar i Sverige tjena till rättelse, och Hans Stor-Britaniska Maj:ts undersåtare behandlas på samma fot som de mest gynnade nationer».

Uti Särskild Artikel fastslås följande skyldigheter för den, som mottager kolonien:

*1 fråga om
ett till Hans
Maj:t Konun-
gen utgående
ärligt anslag.
(Forts.)*

»Såsom en följd af afträddandet utaf Ön Guadeloupe, verkställd af Hans Stor-Britaniska Maj:t genom V Artikeln af den i dag under- tecknade Tractaten, utfäster sig Hans Maj:t Konungen af Sverige:

1:o Att troget uppfylla de med denna — —, under den 5 Februari 1810, upprättade Capitulations-vilkor, i följe hvaraf alla Privilegier, rättigheter och förmåner, hvilka genom ofvannämnda akt blifvit denna colonies Invånare tillerkände, varda bibehållne och bevarade.

2:o Att för detta ändamål och innan förenämnda afträddelse kommer att äga rum, med Hans Stor-Britaniska Maj:t ingå i alla de öfverenskommelser, som kunna pröfvas nödige, och att sådant bekräfta i särskildt däröfver utfärdade handlingar och akter.

3:o Att förkunna åt innevånarne på Guadeloupe samma beskydd och samma fördelar, hvilka blifvit tilldelade åt Hans Maj:t Konungens af Sverige öfriga undersåtare, i enlighet likväl med de lagar och författningar, som för det närvarande äro i Sverige gällande.

4:o Att, ifrån den stund, då afträddandet försiggår, förbjuda och förhindra öfverförandet af afrikanska slafvar till denna ö och till Hans Kungl. Svenska Maj:ts öfriga besittningar i Westindien, och att ej tillåta svenska undersåtar att sysselsätta sig med slaf-handeln, uti hvilken förbindelse Hans Kungl. Svenska Maj:t så mycket mera är i stånd att kunna ingå, som denna handel aldrig af Hans Maj:t varit medgifven.

5:o Att, under loppet af närvarande krig, från alla hamnar vid Guadeloupe utestänga krigsskepp och kapare, tillhöriga de makter, hvilka med Stora Britanien äro i krig, och att icke tillåta att under alla tillkommande krig, uti hvilka Stora Britanien blir inveckladt, och där Sverige vore neutralt, några af de krigförande makternas kapare få inlöpa i förenämnda kolonis hamnar.

6:o Att icke afyttra denna ö utan Hans Stor-Britaniska Maj:ts samtycke, samt

7:o att åt engelska undersåtare och åt deras egendom lämna allt möjligt beskydd och säkerhet, antingen de hellre önska att lämna kolonien eller där kvarstanna». Traktaten är undertecknad af Lars von Engeström, Gustaf af Vetterstedt, Alex. Hope och Edward Thorntorn.

Såsom häraf framgår, hette det visserligen, att ön vore afträdd till »Hans Svenska Majestät», men de förbindelser, som utfästes i nämnda artiklar, hafva, så vidt jag kan förstå, ehuru äfven de tillförbundits »Hans Majestät», hvilat på svenska staten. Hans Maj:t Konungen af Sverige har åtagit sig uti den särskilda artikeln att försvara ön Guadeloupe och förhindra mot Storbrittanien fientliga fartyg eller kapare att i Guadeloupes hamnar inlöpa. I ena fallet har Kungl. Maj:t i denna traktat tolkat ordet Hans Majestät, som om ön vore afträdd till Kungl. Maj:t personligen, men i det andra fallet, då det gällde att svara för de skyldigheter,

som voro förenade med traktaten, har Kungl. Maj:t tolkat detta uttryck såsom gällande svenska staten.

Af en kungl. proposition, aflämnad till 1821 års rikes ständer, framgår, att af behållningen från ön St Barthelemy har afsatts till »beklädnad och ekiperings af regementet Royal Suédois, ämnadt att till Guadeloupe afgå, till förberedande utgifter för expeditionen till bemälda koloni samt till utrustning af kutterbriggen Delphine 41,390 rdr banko.» Kungl. Maj:t har således själf gifvit ett prejudikat på att den tolkningen, att ön en gång öfverlämnats till Kungl. Maj:t personligen, icke får tagas alltför bokstafligt, utan att den synes kunna tillämpas i ena fallet på Kungl. Maj:t och Kronan och i det andra fallet på Hans Maj:t som privat person. Nu synes ju vanlig ordning kräfva, att i en traktat, där man ålägger den ena kontrahenten skyldigheterna, fördelarna också torde böra tillmätas denne kontrahent.

Härtill bör erinras att den här på 30,000 man, som utrustades för att »landstiga på fasta landet», utgjordes af trupper, hvilkas uppsättning och underhåll öfverlämnades till Svenska staten att ombesörja. Jag har ansett det vara nödvändigt, att denna sak påpekades, då statsutskottet utan vidare har beslutat, att det är bra som det är.

Medan jag nu håller på att granska de uppgifter, som förekomma i statsutskottets utlåtande, kan jag icke underlåta att fästa mig vid en annan sida af saken, som varit föremål för synnerligen ingående studium och i fråga om hvilken historieskrifvarne hafva varit mycket oense, och det är bedömandet af den svenska statsskuldens storlek vid det tillfälle, då rikets ständer afstodo från denna och öfverlämnade åt Hans Majestät och Kronprinsen att uppgöra densamma med utlänningarne. Om herrarne se efter på sid. 5 i utskottets utlåtande, skola herrarne finna, att utskottet där säger, att den skuldsumma, som Kungl. Maj:t 1815 åtog sig att betala, utgjordes af 4,155,926 rdr 26 sk. 2 r. svenskt specie eller silfver. I vanliga fall betraktar man ju en specie vara värd fyra kronor — det ha vi åtminstone lärt i skolan. Men då man granskar Riksdagens protokoll från den tiden, då denna sak uppgjordes, så får man där den underrättelsen, att en specie på denna tid hade ett annat värde än hvad den sedermera haft. Denna skuldsumma fastställdes här till 4 miljoner specier och om det skulle vara specier efter vår beräkning, så skulle den skuld, som svenska staten då transporterade på Hans Maj:t för att af honom gäldas till de utländska fordringsägarna, utgöra mer än 16 miljoner kronor. Statsutskottet vid 1815 års riksdag yttrade också i motiveringen till sitt tillstyrkande utlåtande, att det belopp af 200,000 rdr., svenskt banko som årligen skulle utbetalas, endast utgjorde räntan på hälften af det utländska skuldbeloppet, och på sid. 3 i utskottets nu föreliggande utlåtande säges, att det är hälften af beloppet å 24 miljoner francs, som Kungl. Maj:t och Hans Kungl.

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående årligt anslag.
(Forts.)

*I fråga om
ett till Hans
Maj:t Komun-
gen utgående
ärligt anslag.
(Forts.)*

Höghet Kronprinsen velat efterskänka och att ränta endast skulle beräknas på 12 miljoner francs. Nu har vid 1812 års riksdag äfven detta ärende varit föremål för en synnerligen ingående behandling, ty rikets ständer beslöto 1812, såsom utskottet relaterar på sid. 2 i sitt utlåtande, att afskrifva två tredjedelar af den utländska skulden i Holland, Brabant och Genua och öfverlämna åt Kungl. Maj:t att bedöma, huruvida svenska kronan skulle kännas skyldig att betala den återstående tredjedelen. Det är naturligt, att då den utländska skulden skulle fastställas, så var man, innan saken framlades för 1812 års Riksdag, angelägen att till ett visst bestämdt belopp fixera skulden. 1812 års statsutskott säger i sitt betänkande af den 3 juli, att »enligt den specifikation, som åtföljt statsutskottets vid urtima riksdagen till riksens höglöfliga ständer afgifna berättelse om riksgäldsverket, häftade riksgäldskontoret den 31 augusti 1810 för utländska skulder evalverade till *svenskt bankomynt* efter antagna alparikurser, nämligen:

lån löpande med ränta	9,868,126: 7
förfallna men obetalda räntor	1,063,306: 41.11
skulder på diverse räkningar	180,385: 38.9

S:a rdr. 11,111,818: 39,8»

1812 års statsutskott fastställde således den utländska statskulden till omkring 17 miljoner kronor, och af detta belopp afskref man sedermera icke fullt två tredjedelar, därför att skulden till Hamburg erkändes till sin helhet utan räntebetalning och skulden till Leipzig erkändes i sin helhet med räntebetalning. Det förefaller mig då synnerligen märkvärdigt, att i propositionen af år 1815 kunde från Kungl. Maj:t å ena och statsutskottet å andra sidan sägas, att beloppet å 24 miljoner francs skulle nått och jämt hinna till att betala den utländska skulden, och sedermera säger statsutskottet, att 200,000 kronor vore endast en skälig ränta på en bråkdel af kapitalet. Nu är det visserligen sant, att det statsutskott, som behandlade detta ärende 1815, icke var samma statsutskott, som behandlade detsamma 1812, men om sättningen var väl icke så hastig, att man icke såväl inom Kungl. Maj:ts dåvarande statsråd som riksdagens statsutskott borde 1815 veta, hur man 1812 räknade och värdesatte både in- och utländska skulder.

Nu säger man, att det var i augusti 1810, som denna skuldsumma bestämdes. Därvidlag ber jag emellertid att få fästa uppmärksamheten på att i samma utskottsbetänkande säges något längre ned: att den utländska skulden under tiden från den 21 augusti 1810 till den 21 mars 1812 ökats med 7,766 rdr 28 sk. 1 r. specie. 1812 års statsutskott har således räknat ganska minutiöst, och utskottet säger också, att den omständigheten, att 1812 års utskott satts i tillfälle att ingående behandla saken

berodde därpå, att utskottet »efter fogad anstalt hvarje vecka erhållit utdrag af kassaräkningen, som utvisar riksgäldskontorets inkomster och utgifter, äfvensom från kontoret inkomna utdrag af de anteckningar, som därstädes blifvit hållna och föras öfver den nya bevillningen, så att statsutskottet, ehuru de afslutade räkenskaperna icke gå längre än till den 1 nästlidna april, är i tillfälle att så till sägande på dagen känna, hvad i anseende till riksgäldskontorets penningrörelse förefaller och tillika någorlunda bedöma de tillgångar genom bevillningar, som kunna vara att påräkna.»

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungens utgående ärligt anslag.
(Forts.)

Vi se således, att statsutskottet ända till den 3 juli 1812 så att säga på dagen kan konstatera de ekonomiska förhållanden, som voro rådande år 1812, och, så vidt jag kan finna af de beräkningar, som blifvit gjorda af 1812 års statsutskott och uti 1815 års statsutskotts beräkning, så har statsskulden icke ökats under mellanliggande tid utöfver de 7,766 rdr specie jag förut omnämnt, och icke heller har landets ekonomiska läge på något sätt ned-satts utan tvärtom förbättrats under denna tid.

Saken synes mig således vara ägnad att böra grundligt undersökas. Ty detta är en fråga, mina herrar, som det icke går an att endast så där på rak arm slå ihjäl utan att prestera en bindande bevisning för denna nedklubbning. Det är en fråga, som växer fram och som måste utredas och lösas på ett sådant sätt, att de blifvande ränteutbetalningarna, vare sig de utgå i den ena eller andra formen, hvilat på en säkrare grund, än hvad här är fastslagen.

Utskottet har på sid. 3 relaterat, huru Kungl. Maj:t förbundit sig genom öfverenskommelsen med 1815 års Riksdag att svara för all utländsk gäld, och att riksgäldskontoret icke uti någon mån skall vidare besvärast utaf utbetalning af den utländska skulden. Uti en kungl. skrifvelse af den 6 juli 1818 angående Leipzigska lånet framställde Kungl. Maj:t en begäran hos riksgäldskontoret, att riksgäldskontoret skulle af riksens ständers bank utkräfvat och till Hans Kungl. Maj:t inbetala en då inträdd kursskillnad, som Hans Kungl. Maj:t förmenade sig ha rätt få ersatt af svenska staten, men förklarade sig vara nöjd med, om han finge den utbetald med omkring 100,000 kronor årligen, d. v. s. tills dess kursskillnadsbeloppet vore gäldadt. Riksgäldskontoret svarade, att riksgäldskontoret tolkade 1815 års beslut på det sätt, att riksgäldskontoret ansåg sig icke hafva med dessa utländska skuldligheter vidare att göra. Då går Kungl. Maj:t från riksgäldskontoret till riksbanksfullmäktige och begär, att riksbanksfullmäktige skall direkt till Kungl. Maj:t betala det äskade anslaget. Riksbanksfullmäktige, som ansågo, att rikets bank icke utan riksens ständers särskilda förordnande kunde taga någon befattning med ärendet, rådde Kungl. Maj:t att hos rikets ständer framställa de anspråk han kunde anse sig äga samt an-

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungens utgående årligt anslag.
(Forts.)

höll i nåder, att Kungl. Maj:t, med anledning af den rådande knappa penningetillgången i landet, ville uppskjuta detta sitt kraf; Kungl. Maj:t skickade med anledning däraf berörda skrifvelse till 1818 års Riksdag, däri han, för att ännu en gång blifva i tillfälle visa »sin faderliga omvårdnad för det svenska folkets framtida bärgning», afstår från att vid 1818 års riksdag kräfvat denna sin förmenta rätt. Och, i glädje öfver detta beslut, besluta samtliga riksens ständer, icke att ingå i pröfning i realiteten af spörsmålet, utan att afsända en skrifvelse af följande innehåll: »Riksens ständer, som under den 7 i denna månad emottagit Ed. Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse af föregående dag angående Leipzigska Lånet, betyga härmedelst Eder Kongl. Maj:t sin underdåniga vördnad och tacksamhet för Dess Nådiga förklarande om uppskof intill nästa Riksdag med den fråga, samma Skrifvelse omförmäler.»

Således se vi, att Kungl. Maj:t icke har tolkat 1815 års öfverenskommelse så synnerligen strikt utan mycket väl ansåg sig kunna 1818 af riksens ständer begära en påspädning utaf det belopp, som riksens ständer 1815 förklarade sig skola i form af en ständig årlig ränta till Kungl. Maj:t aflämna.

Men en annan fråga, som också i detta sammanhang tarfvar en liten utredning, är det sätt, hvarpå denna likvidation skett. Då 1812 års riksens ständer behandlade detta ärende och beslöt, att det skulle afskrifvas $\frac{2}{3}$ af den utländska gälden, så fattade riksens ständer detta beslut därför, att det franska majestätet hade beslutat ett motsvarande drag mot svenska fordringsägare i utlandet. Dock fattade också riksens ständer 1812 det beslut, att, på samma gång riksens ständer afskrefvo denna utländska fordran, riksens ständer iklädde sig betalningsskyldighet till de svenska medborgare, som hade fordringar i utlandet, till ett belopp af $\frac{2}{3}$ utaf summans storlek, på det sätt att till hans Kungl. Höghet Kronprinsen skulle *genast* återbetalas 99,864 Rdr 25 sk. Hamburger banko, utgörande 18 % af Svenska medborgares i Frankrike då kända och erkända fordringar, hvilka Hans Kungl. Höghet i nåder behagat förskjuta, samt att återstående 48 $\frac{2}{3}$ % skulle likvideras med riksgäldskontorets tioårs obligationer, löpande med 5 % årlig ränta. 1840 års riksens ständer hade anledning att syssla med denna fråga därför att då icke nödiga papper voro från Kungl. Maj:t tillställda riksgäldskontoret, och riksgäldskontoret anmälde förhållandet. Ur motiveringen till det statsutskottets utlåtande, som ligger till grund för 1840 års riksens ständers beslut, anhåller jag få citera följande »för verkställigheten af denna likvid, i afseende å skulderne i Holland, hvilka, före den år 1812 beslutade afskrifning, uppgingo till ett capitalbelopp af 4,235,000 Rdr Courant, afslöts i December månad 1815, å Kongl. Maj:ts vägnar, en Convention härom med ett befullmäktigadt ombud för »ett ganska betydligt antal» ägare af de till

ofvan omnämnda lån hörande partial-obligationer. Enligt denna vid 1817 och 1818 årens riksdag Rikets ständer meddelade Convention, skulle, medelst erläggandet af en år 1816 jämväl på öfverenskommet sätt utbetald summa af 1,300,000 Rdr Hamburger Banco samt afståendet af enskilde svenske undersåters då till nära 3,000,000 Francs uppgående och vederbörligen styrkta fordrings-anspråk hos Franska regeringen, Svenska kronan anses hafva fullgjort alla förbindelser till sina fordringsägare i Holland.» Vi se sålunda, att af likvidationen utaf denna statsskuld, hvarigenom öfverenskommelse träffades 1815 mellan, å ena sidan, Hans Maj:t Konungen och, å andra sidan, rikets ständer, framgår det, att Hans Kungl. Maj:t begagnat sig utaf en kvittningsrätt, med Holland på 3 millioner francs, tillhörande svenska medborgare. När 1812 års riksens ständer beslöto, att de svenska fordringsägarna i utlandet skulle ersättas af svenska staten, då framställer sig den frågan: hafva dessa svenska medborgare af svenska staten med $\frac{2}{3}$ fått ersättning för sina 3 millioner francs, har Kungl. Maj:t gifvit dem denna ersättning, eller hafva de ingen ersättning fått alls? Det är också en fråga, som är ägnad att framkalla uppmärksamheten på denna sak, och som gör, att den icke kan begravas i glömskans natt. Sanningen, rättvisan, den skall segra, om det gäller hög eller låg person, och de fattiga medborgarna i detta rike, som år från år få sammanskjuta till dessa 300,000 kronor, hafva en viss gifven fordran på, att dessa saker utredas på ett fullt tillfredsställande sätt.

Statsutskottet har sagt, att vi äro bundna af det beslut, som 1815 års riksens ständer hafva fattat — och detta komma vi aldrig ifrån. Det skulle vara synnerligen märkvärdigt, om 1815 års riksens ständer skulle vara berättigade att binda generation efter generation att vara skattskyldig på det här omnämnda sättet. Det synes mig därför, att statsutskottet, ehuru det har aftryckt hela denna historia från 1815, icke har, enligt mitt förmenande, lämnat nöjaktiga skäl för sin framställning om afslag på den begäran, jag framställt i min motion. Hvad är det jag begärt? Jo, jag har begärt att få en opartisk undersökning om dessa saker, en utredning och ett därpå grundadt förslag, genom hvilket en uppgörelse kunde träffas med dynastien Bernadotte. Förutsätter således denna utredning, att de kungliga personerna skulle gå förlustiga om sitt berättigade kraf på ifrågavarande område? Nej, det förutsätter den visst icke. Den förutsätter, att det skall ske en uppgörelse. Och den blifvande undersökningen skulle, enligt mitt förmenande, afgöra, huruvida Sveriges rikes Riksdag får anledning ställa sig efter det höga föredöme, som 1812 års regerings proposition innebar, när det föreskrefs afskrifning af den utländska skulden, eller om den skall ställa sig på den mera borgerliga ståndpunkt, som faktiskt af borgarståndet intogs vid 1812 års riksdag, då ståndet häfdade, att det borde

*I fråga om
ett till Hans
Maj:t Konun-
gen utgående
årligt anslag.*
(Forts.)

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående ärligt anslag.
(Forts.)

träffas ett ordentligt aftal mellan den, som var skyldig, och den, som hade att fordra, eller om utredningen skall lända till det resultat, att ifrågavarande fordran i viss mån är berättigad. Men som 1908 års Riksdag icke rätt gärna kan ställa sig på den ståndpunkten att binda kommande generationer, så länge som denna dynasti sitter kvar — binda dem för denna utgift, kan man ju tänka sig uppgörelse på en sådan basis, att utaf räntorna kapitalet amorteras med ett litet belopp. Och hade Riksdagen lagt frågan på den bogen 1815, skulle frågan nu varit ur världen, hvilket jag för min del tror hade varit det lyckligaste.

Jag har ansett, att denna fråga icke så lätt affärdas, som utskottet synes anse, och jag har icke kunnat känna mig öfvertygad om de skäl, utskottet har angifvit för sin ståndpunkt i frågan. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka afslag å utskottets förslag och bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Det är ju ej vidare angenämt, då man är ledamot af den statsutskottets afdelning, som närmast haft att behandla herr Thorssons motion, att nu höra, att man så litet lyckats tillfredsställa motionärens anspråk, då väl i alla fall utskottets betänkande torde visa, att afdelningen och utskottet ingalunda behandlat denna motion såsom någon bagatell, utan tvärtom inlåtit sig på en ganska omfattande och ingående utredning. Beträffande den sak, som motionären här velat framdraga inför Riksdagen, genom sin begäran om utredning angående de omständigheter, som voro förknippade med tillkomsten af det årliga anslag af 300,000 kronor, som i enlighet med rikets ständers skrivelse den 2 augusti 1815 utgår till Hans Maj:t Konungen, har utskottet naturligtvis ej kunnat fatta denna utredning så, som motionären i sitt anförande velat göra. Motionären har velat inlåta sig på först och främst några undersökningar om naturen af den traktat, genom hvilken ön Guadeloupe afträdde till Hans Maj:t Konungen af Sverige och hans efterträdare på tronen. Ja, det må förlåtas utskottet, att utskottet ej velat inlåta sig på ett spörsmål af den svårlösta beskaffenhet som detta, om hvilket de lärde ännu i denna dag, tror jag, kunna tvista, utan att komma till något afgörande resultat, nämligen huruvida Guadeloupe afträdde till svenska staten eller till Hans Maj:t Konungen af Sverige personligen. Men utskottet har varit af den uppfattningen, att frågan om rätta tolkningen af traktaten angående Guadeloupes afträdande i själfva verket har ganska litet att betyda för det föreliggande spörsmålet om svenska statens skyldigheter i afseende å utgifvandet af dessa 300,000 kronor årligen.

Vidare har motionären i sitt anförande här gifvit tillkänna,

att han önskar en utredning om det sätt, hvarpå likvidationen af den svenska statens skuld blifvit verkställd. Ja, det har verkligen riksgäldsafdelningen sökt att så vidt möjligt få någon utredning om, men det är faktiskt icke möjligt att få en sådan utredning, då härom saknas hvarje upplysning i riksgäldskontorets protokoll och handlingar.

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående årligt anslag.
(Forts.)

Hvad utskottet däremot utredt, såsom jag tror, till full evidens, det är, att ett aftal och ett bindande aftal träffats mellan Rikets Ständer och Hans Maj:t Konungen därom, att Karl Johan skulle öfvertaga skyldigheten att betala hela Sveriges utländska skuld, så att den svenska staten ej vidare skulle komma att drabbas af någon del af denna skuld, och att Rikets Ständer å sin sida utfäst sig att till Karl Johan och sedermera till hans efterträdare å tronen utbetala årligen ett belopp af 300,000 kronor, enligt aftalet beräknade att utgöra ränta på hälften af det belopp, hvartill den utländska statsskulden då uppskattades.

Nu ifrågasätter motionären, att Riksdagen skulle taga initiativ till att få denna årliga utbetalning aflyftad. Det kan naturligtvis ej ske på mer än ett sätt, nämligen att ett aftal träffas mellan Hans Maj:t Konungen och svenska staten därom, att svenska staten aflöser denna årliga ränta genom utbetalande af något hörför lämpligt belopp. Utskottet har varit af den meningen, att en sådan uppgörelse alldeles icke skulle ställa sig för svenska staten fördelaktig. Det skulle, som utskottet säger, komma att under alla förhållanden kräva en så betydande kapitalutgift, att det med skäl kunde sättas i fråga, om icke det nuvarande tillståndet vore att föredraga framför en sådan uppoffring för att aflyfta dessa 300,000 kronor.

För min del skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som särskildt borde kunna i detta sammanhang göra motionären något betänksam. Hvad skulle väl följden bli, om en sådan öfverenskommelse träffades? Följden skulle naturligtvis bli den, att det kapitalbelopp, hvarmed den årliga ränteutgiften skulle aflösas, tillfölle den nuvarande konungen personligen, men detta torde väl ej kunna hafva någon annan påföljd än att det med visst fog komme, om ej genast, så åtminstone i en kanske ej så aflägsen framtid, att draga med sig anspråk på en högst väsentlig förhöjning af anslaget till den kungliga hofhållningen. Jag undrar om verkliga en lösning af frågan i den riktningen kan vara för motionären mera tilltalande, än att svenska Riksdagen fortfarande honorerar den förbindelse, som rikets ständer en gång frivilligt ingått. Det är ju möjligt, att sådana förhållanden i framtiden kunna yppas, att det med fördel för svenska staten kan låta sig göra att åvägabringa en förändring i nuvarande förhållanden. Men för närvarande lär det ej vara förenligt med statens ekonomiska fördel, och jag tror icke, att man på allvar kan ifrågasätta, att Riksdagen skall inlåta sig på något annat sätt

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående årligt anslag. att aflösa en förbindelse, som oförnekligen påhvarar svenska staten, än att det skall ske genom en frivillig öfverenskommelse.

Herr talman! Då efter min mening motionären genom statsutskottets utredning angående tillkomsten af denna årliga utbetalning har fått fullständigt svar på den första delen af sitt yrkande, och då den senare delen af hans yrkande i motionen också torde vara tillfredsställande besvarad därmed, att det ej för närvarande kan vara ekonomiskt fördelaktigt att inlåta sig på en aflösning af denna årliga utbetalning, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Jag står för min del helt och hållet såsom lekman inför den här frågan och skall ej på något sätt inlåta mig på dess detaljer. Men jag tror, att vi alla, som åhörde den förste ärade talarens vidlyftiga framställning och som tagit någon del af statsutskottets äfven — det erkänner jag — ganska ingående framställning, hafva måst komma till den uppfattningen, att nog finnes det i denna saks förhistoria, som ligger långt tillbaka i tiden, en del *dunkla punkter*, om hvilka det kanhända ändå vore förhastadt, att vi här på rak arm bestämde, att de ej kunde till någon ändring i nuvarande förhållanden föranleda.

Utskottet föreslår ju, att herr Thorssons förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, ehuru denna motion, som han framhållit, endast går ut på en utredning. Men detta skulle ändå ej vara så betänkligt, ty det kan väl kanske sägas, att, innan en sådan utredning beslutas, så skall det vara anförda ännu starkare skäl för att en sådan ej blott skulle mynna ut i historisk klarhet, utan äfven i någon sorts förändring i de bestående förhållandena.

Det betänkliga synes mig däremot vara, hvad utskottet säger i sin korta slutkläm: »Hvad här ofvan blifvit meddeladt, synes utskottet till fullo ådagalägga, att konung Karl XIV Johans arfvingar enligt 1810 års successionsordning *äro lagligen berättigade* att uppbära ifrågavarande årliga anslag af 300,000 kronor.»

Där är en konklusion dragen, hvilken, det får jag uppriktigt bekänna, jag icke är beredd att genom ett bifall till utskottets hemställan underskrifva. Jag tror, att litet hvar kan ha skäl att draga sig för att vara med om, att 1908 års Riksdag på detta sätt positivt uttalar en bekräftelse af, att här föreligger ett fullt utredt »lagligt berättigande» för ett fortsatt utgående till evärdelig tid af dessa 300,000 kronor. Jag är icke beredd att vara med om ett sådant uttalande, utan jag skall, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till motionen, med hänsyn till den däri framställda begäran om en utredning af denna sak. Och jag gör detta, äfven om jag fullt erkänner, att den utskottets taleman, som nyss hade ordet, mycket väl kan ha rätt däri, att det för ögonblicket icke skulle ställa sig förmånligt att göra en sådan aflösning, som

motionären här ifrågasatt. Men för att framtiden må hållas öppen för att den klarhet, som måhända ytterligare kan komma att blifva spridd öfver de dunkla förhållanden, som stå i sammahang med denna sak, icke må blifva hindrad genom det beslut, som vi nu gå att fatta, och på det att alltså detta beslut icke må komma att sträcka sina verkningar alltför långt, ber jag, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till motionen.

*I fråga om
ett till Hans
Maj:t Konun-
gen utgående
årtigt anslag.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Carlsson* i Malmberget, *Lindberg*, *Lindblad* i Göteborg, *Lindley* och *Tengdahl*.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den siste ärade talaren har, såvidt jag kan finna, ganska väsentligt missförstått hvad utskottet säger därom, att konung Karl XIV Johans arfvingar äro lagligen berättigade att uppbära ifrågavarande anslag. Denna konklusion hvilat icke därpå, att icke med denna fråga skulle vara förknippade åtskilliga dunkla punkter, hvilka det kanske är ganska svårt att numera utreda, utan den hvilat rätt och slätt på det sakförhållande, att Rikets Ständer med Konungen ingått ett äfventyrsaftal, som Konungen å sin sida hållit på så sätt, att svenska staten icke till någon del belastas af den dåvarande utländska statsskulden, hvadan således svenska staten är skyldig att, intill dess ett annat förhållande inträder, fulgöra sin del af detta aftal, nämligen att årligen utbetala 300,000 kronor till Hans Maj:t Konungen. Jag är villig att medgifva, att kanske ganska mycket är förknippadt med denna fråga, hvilket det kunde vara af synnerligen stort intresse att få utredt, men jag menar fortfarande, att på den nu föreliggande frågan lär sakens förhistoria — såsom den siste ärade talaren uttryckte sig — föga ha att inverka. En sådan utredning har sitt historiska intresse, men något praktiskt intresse tror jag, att den näppeligen kan hafva.

Herr Branting: Den förklaring, som nu afgafs af herr Larsson i Lund, har helt visst sitt värde, så till vida som den inskränker vidden af den sats uti motiveringen, hvilken jag tillät mig att fästa uppmärksamheten på. Det synes mig likväl, att den satsen är så pass mycket sägande, att äfven med den tolkning, herr Larsson ville gifva densamma, den dock kan komma att i framtiden blifva åberopad såsom skäl för, att man icke kan göra någonting ytterligare i denna sak, sedan 1908 års Riksdag i viss mån gifvit sitt gillande åt den tolkning af ställningen, som för närvarande anses vara den riktiga. Jag kan för min del icke heller riktigt förstå den uppfattningen, att när man medgifver dunkelheten i vissa premisser, man ändå skall se så enbart formellt på denna sak, som att 1815 års Riksdags beslut, hvilket

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungen utgående ärligt anslag. måhända fattades med mindre god kännedom om vissa hithörande förhållanden, skulle vara för all framtid absolut och formellt bindande.

(Forts.) Med anledning af hvad som här förekommit skall jag emellertid tillåta mig att göra en ändring uti mitt yrkande så till vida, att jag skulle vilja föreslå, att utskottets hemställan måtte bifallas, men med ogillande af motiveringen. Endast på det sättet synes det mig nämligen, som om Riksdagen, om den ej nu bifaller motionen, håller framtiden fullständigt fri, hvad denna sak angår.

Med herr Branting förenade sig herrar *Sundström* och *Lindblad* i Göteborg.

Herr Sjö: Då såväl motionären som äfven en annan ärad talare här uppträdt till förmån för den i frågan väckta motionen, må det tillåtas mig att, då jag varit med på den afdelning, som haft den förberedande behandlingen af denna fråga sig anförtrodd, här yttra några ord uti densamma.

Här har redan blifvit sagdt af den ledamot af statsutskottet, som nyss hade ordet, att afdelningen gjort allt, hvad den kunnat, för att i sin mån få till stånd en utredning i den föreliggande frågan. Såsom herrarne finna af utlåtandet är förhållandet det, att den köpeskillning, som svenska staten erhöll för ön Guadeloupe på sätt och vis användts så, att rikets skuld därmed betalats. Skulle man nu, såsom motionären här föreslagit, skrifva till Kungl. Maj:t och hos »Kungl. Maj:t begära utredning angående de omständigheter, som äro förknippade med tillkomsten af det årliga anslag af 300,000 kronor, som utgår till Hans Maj:t Konungen i enlighet med Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 2 augusti 1815; samt att Kungl. Maj:t därefter måtte framlägga förslag till sådan öfverenskommelse med Hans Maj:t Konungen, att efter dennas fullgörande ifrågavarande anslag icke vidare måtte från riksgäldskontoret utgå», skulle man, som sagdt, begära en dylik utredning, kan jag icke förstå, att denna utredning skulle komma att gå i annan riktning, än att svenska staten skulle få till Hans Maj:t Konungen betala en summa penningar, motsvarande det belopp, hvartill denna inkomst för Hans Maj:t Konungen uppgår, om den blefve kapitaliserad. Detta kapital skulle väl komma att uppgå till omkring en sex miljoner kronor, och detta skulle då betalas till den nuvarande Konungen. Men vi veta litet hvar, att konungarna liksom andra människor äro icke allenast dödliga, utan att äfven deras egendom är förgänglig, låt vara att den representerar miljoner. En vacker dag kan alltsammans, både det ena och det andra, vara borta, och hvad blir då följden? Jo, helt säkert den, att den konung, som sedan kommer på tronen, skulle säga: låt mig få apanaget ökad med det belopp, som för-

svunnit. Jag är nästan förvissad om, att det då skall gå alldeles som i år eller att den då sittande Riksdagen skall bevilja en ökning i Konungens apanage af 300,000 kronor. Vilja herrarna ha det på det sättet i en framtid? Jag tror det knappt; men jag tror dock, att man här bör se tiden an, och när man har den utredning af frågan, som nu föreligger, är väl det bästa, att den afgöres på sätt, utskottet här föreslagit, nämligen att den väckta motionen afslås.

I fråga om ett till Hans Maj:t Konungens utgående årligt anslag.
(Forts.)

Rikets Ständer beslöto på sin tid att gifva Karl XIV Johan dessa 300,000 kronor årligen icke allenast därför, att han lagat så, att Sveriges statsskuld blifvit uppgjord, utan äfven därför, att, som det heter, han själf tillsläppt en del medel i och för denna uppgörelse. Man må fördenskull icke förundra sig öfver, att Rikets Ständer på den tiden voro glada öfver en dylik åtgärd, som gjorde riket skuldlöst, liksom äfven däröfver, att man hade fred med sina grannar. Hvad för öfrigt den historiska öfverenskommelsen beträffar så skulle det nog vara glädjande att äfven nu få den på så sätt tillämpad, att 1908 års Riksdag i verkligheten genom nuvarande monarken eller annan person kunde få landets gäld betald; men tyvärr så lyckligt blifver det nog ej, då i stället motionären vill ställa landet i än större skuld genom att med ett större kapital infria årsutgiften.

Hvad saken i öfrigt angår, kan jag icke finna annat, än att utskottets utredning i den föreliggande frågan är sådan, att jag för min del anser mig böra yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder framställda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till samma hemställan med ogillande af utskottets motivering, och 3:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Thorsson väckta motionen. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som voting äskades af herr Branting, upptog herr talmannen för bestämmande af kontraposition ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o) omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen begärde herr Branting voting, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande n:o 43 antager yrkandet om bifall till den i ämnet väckta motionen, röstar

*I fråga om
ett till Hans
Maj:ts Konun-
gen utgående
årligt anslag.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan med ogillande af utskottets motivering.

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 99 ja mot 92 nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Hufvudvoteringen utvisade 141 ja mot 50 nej; och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Häruppå föredrogs hvartdera för sig statsutskottets utlåtanden:

n:o 44, i anledning af väckt motion om indragning till statsverket af den s. k. Konung Karl XIII:s hemgiftskapital m. m.; och

n:o 45, i anledning af väckt motion om anläggning af en statsbana från Älfsby till Piteå.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 9.

*Angående
lån från fon-
den för rederi-
näringens
understöd-
jande.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändring i villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande:

I särskilda, lika lydande motioner, nämligen: n:o 29 i Första Kammaren, väckt af herr *E. A. Enhörning*, och n:o 64 i Andra Kammaren, väckt af herr *D. Broström*, hade föreslagits, att Riksdagen måtte till Kungl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan,

att Kungl. Maj:t ville, med ändring i nu gällande bestämmelser angående villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande, bestämma, att sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skulle under de därpå följande 10 åren årligen afbetalas en tiondel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet blefve sist inom utgången af det tolfte året till fullo guldett;

att sådan förlängd amorteringstid måtte tillgodokomma ej blott dem, som hädanefter beviljades lån från sagda fond, utan jämväl redan befintliga låntagare, hvilka i händelse de redan verkställt afbetalning borde få vid senare afbetalning tillgodoräkna sig hvad af dem för mycket erlagts, samt

att Kungl. Maj:t vid utfärdande af bestämmelser i nu berörda syfte ville meddela föreskrift om de åtgärder från vederbörande myndigheters sida, som kunde befinnas nödiga för bibehållande af statsverkets rätt gentemot låntagare och löftesmän samt för aflämnade hypoteks bevarande vid orubbad kraft.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande, af herr *Enhörning* och herr *Broström* väckta motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades ordet till:

Herr *Broström*, som yttrade: Utskottet har i sitt utlåtande påpekat, att motionärerna icke kunnat förebringa några giltiga skäl för den af dem föreslagna förändringen i lånevillkoren. Jag vill däremot bemärka, att för så vidt motionärerna skulle förebragt skäl, som skulle förefallit giltiga, skulle det varit sådana, som ådagalagt, att större eller mindre rederier verkligen komma att råka i svåra ekonomiska förvecklingar på grund af de hårda villkoren för lånens fullgörande. Det har närmast varit för att förebygga ett sådant förhållande, som denna motion framkommit. Jag tillåter mig påpeka, att initiativet till densamma icke kommit från mig utan utgått från min medmotionär i Första Kammaren, som, enär han från några håll försport, att bland redarne klagats öfver de hårda lånevillkoren, utsändt cirkulär till samtliga rederier, som erhålla statslån och som så godt som undantagsvis ställt sig på hans ståndpunkt, att en utökning af lånetiden vore af allra högsta vikt för vår rederinäring, som nu för visso går särdeles hårda tider till mötes.

De första rederilånen utlämnades 1903 och 1904, och det är sålunda egentligen först sedan förra året återbetalningar kommit

*Angående
lån från fon-
den för rede-
rinäringens
understö-
djande.
(Forts.)*

Angående
lån från fon-
den för rede-
rinäringens
understö-
jande.
(Forts.)

att äga rum. När återbetalningen af samtliga de 15 millioner, som beviljats för rederinäringen, kommer att börja, kommer alltså under de sex närmaste åren att ifrån rederier utgå en amortering af 2 $\frac{1}{2}$ millioner kr. Skulle däremot motionärernas hemställan beviljats, skulle denna årliga amortering nedbragts till 1 $\frac{1}{2}$ miljon kr., och jag ber herrarna vara öfvertygade om, att under de tider, som stunda för vår rederinäring, skulle en sådan reduktion i afbetalningen hälsats med synnerligen stor tillfredsställelse.

Det är ju klart, att mot ett enigt statsutskott är här i förevarande fall icke något att göra. Men jag tror icke, att jag säger för mycket, när jag säger, att denna motion kommer med nödvändighet åter att tvinga sig fram inför kammaren, som då får taga denna fråga under förnyad behandling. Det är med känsla häraf, som jag icke dess mindre yrkar bifall till motionen.

Herr vice talmannen: Det var efter mitt förmenande knappast att vänta, att den ärade motionären, som nu yttrade sig, skulle vid detta tillfälle yrka bifall till sin motion. Detta därför att det vill förefalla mig, som åtminstone några af de synpunkter, som utskottet sökt framhålla för ett afstyrkande af motionen, kunde vara giltiga äfven för honom. Det hufvudsakligaste, som motionärerna anföra till stöd för sin framställning, är detta, att räntesatserna på penningemarknaden för närvarande äro ofantligt höga och att de kännas betungande för rederinäringen. Men så är förhållandet icke endast med rederinäringen utan med all annan verksamhet, att man känner trycket af en hög upplåningsränta. Det får väl antagas emellertid, att det skall vara något öfvergående med dessa höga räntesatser, om icke genast så åtminstone så småningom. Ett bifall till motionen skulle i öfrigt föra med sig retroaktiva verkningar; det skulle äfven inverka på villkoren för de lån, som redan äro gifna. Men därmed är det icke slut, utan man kan tänka sig ännu andra följder af ett bifall till motionen, hvilka kanske äro af betänkligare art. Om Riksdagen bifaller denna framställning, kan man då icke ha anledning att tro, att snart nog skall därpå följa ytterligare framställningar från andra verksamhetsområden, så till exempel beträffande lån till enskilda järnvägar, som staten lämnat och kommer att lämna, vidare beträffande odlingslån o. s. v. Det är ju så många, som ständigt och jämt klaga öfver villkoren för dessa lån. Alldeles gifvet finge Riksdagen vara beredd på att lämna billigare lånevillkor än skäligt vore äfven till alla dem, som åtnjuta sådana lån, om Riksdagen nu skulle bifalla motionen i fråga.

Jag tror alltså, att äfven den ärade motionären, som nyss yrkade bifall till sin motion, skall vid närmare besinnande taga med lugn statsutskottets hemställan, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Ofverläggningen förklarades härmed afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de därunder förekomna yrkandena blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af väckta motioner om byggande och underhåll af utfartsvägar från stationer vid statens järnvägar.

I särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner hade herr *P. Hörnstén* föreslagit, i motionen n:o 33:

att Riksdagen ville besluta, att, när järnväg byggdes på statens bekostnad och station därvid måste anläggas, där förbindelse med landsväg saknades, utfartsväg samtidigt byggdes från stationen till närmaste allmänna eller bygdeväg med lika bredd som denna och såsom sådan af järnvägsstyrelsen underhölles enligt grunderna för byggande och underhåll af järnvägar och stationsområden m. m.;

och i motionen n:o 34:

att Riksdagen ville besluta att efter samma grunder, som gällde för byggande och underhåll af järnvägar och bangårdsanläggningar m. m., låta undersöka behovet af utfartsvägar till närmaste allmän lands- eller bygdeväg från sådana statens redan befintliga järnvägsstationer, som saknade förbindelse med allmän landsväg, och där så behöfdes omedelbart låta bygga och underhålla sådana.

Utskottet hemställde dock,

a) att herr Hörnsténs motion n:o 33 icke måtte vinna Riksdagens bifall; och

b) att Riksdagen icke heller måtte bifalla hvad herr Hörnstén i motionen n:o 34 föreslagit.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af motionären

Herr Hörnstén, som yttrade: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid länge, utan ber blott att få yttra några ord med anledning af utskottets påstående, att min framställning om svårigheterna i fråga om anläggning och underhåll af vägar skulle vara öfverdrifven. Speciellt för den järnvägsstation, som jag i min motion omnämmt, ställer sig förhållandet på följande sätt, hvilket jag ber få belysa genom uppläsande af följande korta redogörelse: Sedan omkring 12 år tillbaka har frågan om utfartsväg norrut från Mellansjö järnvägsstation till allmänna vägen Bredbyn-Gottne stått på dagordningen. Men någon väg har ännu ej blifvit byggd

Om utfartsvägar från stationer vid statens järnvägar.

*Om utfarts-
vägar från
stationer vid
statens järn-
vägar.
(Forts.)*

till följd af de väghållningsskyldiges motstånd. Genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes föranstaltande företogs 1899 undersökning rörande nämnda väg, och kostnadsförslaget slutade på 60,000 kronor. Men i följd af den stora kostnaden fordrade de väghållningsskyldige äfven undersökning för väg söderut från nämnda järnvägsstation till allmänna vägen Bredbyn-Mo. Denna undersökning verkställdes år 1904. Kostnadsförslaget för denna väg blef omkring 14,000 kronor. Då de väghållningsskyldige inför häradsrätten hördes öfver detta kostnadsförslag, tillstyrktes bygandet af denna väg af de väghållningsskyldige, utom af Anundsjö sockens ombud, som vidhöll förslaget om väg norrut.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande dömde Nätra tingslags väghållningsskyldige att bygga och underhålla den senare undersökta vägsträckan, om stats- och landstingsbidrag erhöles, fastän denna väg blir till ringa nytta för ortsbefolkningen, då däremot vägen norrut blefve af stor betydelse för den allmänna samfärdseln. Öfver denna dom anförde Anundsjö socken besvär i alla instanser och sist hos Kungl. Maj:t, som i december 1907 dömde sålunda, att vägen söderut skulle af Nätra tingslags väghållningsskyldige byggas och underhållas med bidrag af stat och landsting.

Om vid järnvägens byggande järnvägsbron öfver Moälven vid Mellansel samtidigt byggts bred nog att äfven utgöra landsvägsbro, hade därigenom säkert vunnits, att kostnaden för den norra, vida nyttigare vägen icke blifvit dyrare än hvad den södra, nu till byggande och framtida underhåll fastställda mindre behöfliga vägen kommer att kosta. Väglängden blir för underhållet äfven så mycket dyrare, som den södra vägsträckan är längre än den norra eller omkring 3 å 4 kilometer i stället för en half.

Detta har jag endast velat anföra som bevis för att det icke alltid är så lätt att gentemot en kommuns inom ett väghållningsdistrikt motstånd föra fram en vägbyggnad.

Utskottet säger, att järnvägsstyrelsen frångått en praxis, som den hade före påbörjandet af stambanan genom Öfre Norrland. Jag vill härvid blott erinra om att i fall järnvägsstyrelsen, när den byggde järnvägar i bättre lottade trakter, ansåg det lämpligt att bygga utfartsvägar från stationerna, så är det alldeles gifvet, att den i sämre lottade trakter borde fortsatt med denna praxis och låtit den bli en kutym.

Det kan icke vara behöfligt att tillägga mera i dag. Ty efter en tid få vi att behandla frågan om statens öfvertagande af det allmänna väghållningsbesväret, och med hänsyn till den rörelse, som pågår i synnerhet i Norrland, kommer det nog vid detta tillfälle att framhållas befolkningens däruppe önskemål i afseende på denna sak. Jag har emellertid nu velat nämna, att mina motioner stå i samband med krafvet på att staten helt och hållet skall öfvertaga väghållningsbesväret, det jag också i motiveringen till dessa motioner erinrat om.

Som saken nu ligger och då det som sagdt senare torde gifvas tillfälle att grundligare behandla frågan, skall jag denna gång afstå från att göra något yrkande och inskränka mig till hvad jag här i all korthet anført.

*Om utfarts-
vägar från
stationer vid
statens järn-
vägar.*

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Herr *T. Zetterstrand* afgaf en motion, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.

Denna motion, som erhöill ordningsnumret 265, blef på begäran genast hänvisad till statsutskottet.

Vidare afgåfvos följande motioner, nämligen af:

herr *N. Larsson* i Klagstorp, n:o 266, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 35 och 80 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; och

herr *E. O. Magnusson* i Tumbult m. fl., n:o 267, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.

Sistnämnda två motioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner; och

n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af kroppsstraff för vissa brott.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *K. V. Beckman* i Linköping under 2 dagar fr. o. m.
den 19 mars,
herr *D. Broström* under 5 dagar fr. o. m. den 19 mars och
herr *A. J. C. Christierson* under 5 dagar fr. o. m. den
20 mars.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,35 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.